

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 13.

Fredagen den 24 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Upplästes och godkändes Konstitutions-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 1, rörande af Kongl. Maj:ti nåder föreslagna och af Riksdagen antagna ändringar i rikets grundlagar; samt

N:o 2, angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 22 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 17 och memorial N:o 18, Banko-Utskottets samma dag bordlagda memorial N:is 2 och 3 samt Lag-Utskottets äfvenledes samma dag bordlagda utlåtanden N:is 14—16.

Föredrogos och lades till handlingarne Lag-Utskottets den 22 i denna månad bordlagda memorial N:o 17 i anledning af Andra Kammarens återremiss af Utskottets utlåtande N:o 7, öfver Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de under detta sammanträde för andra gången bordlagda ärendena skulle sättas sist å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 25 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 19, i anledning af Riksdagens år 1881 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1879;

N:o 20, i anledning af väckt motion angående undersökning i fråga om sjön Venerns vattenstånd m. m.;

N:o 21, i anledning af väckt motion angående undersökning om beräkning af kostnaden för beredande af aflopp för Mälarens vatten till förekommande af öfversvämningar; samt

N:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från rå- och rörs hemmanet Lilla Pälstorp N:o 3 i Skaraborgs län samt indragna militieboställena Bro N:o 2 i Vestmanlands län och N:o 2 Appuna Orregården i Östergötlands län; äfvensom

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 17 och 18 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen den 31 Oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religions-öfning.

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af väckt motion angående inskränkande af rättigheten att sälja vin och maltdrycker.

Herr Rääf: Jag får vördsamt hemställa, att betänkanhets första och tredje punkter, hvilka angå maltdrycker, måtte i ett sammanhang föredragas.

På gjord proposition beslöts, att förevarande utlåtande skulle företagas punktvis till afgörande, samt att den första och den sista punkten i utlåtandet skulle gemensamt föredragas.

I följd häraf föredrogs nu

Första och sista punkterna, rörande maltdrycker.

I enlighet med hvad Utskottet hemställt, afslog Kammaren den ifrågavarande motionen i hvad den afsåg maltdrycker.

Andra punkten, angående handel med vin.

*Inskränkning
i handeln
med vin.*

Friherre Ericson: Då Kammaren har uppdragit åt mig att deltaga i den förberedande behandlingen af denna fråga, och jag icke har varit nog lycklig att kunna stämma öfverens med öfrige ledamöter i Utskottet, torde det vara min skyldighet att redogöra för de skäl, som ligga till grund för min skiljaktiga mening.

Den nu föreliggande frågan är i sig sjelf ganska liten, men har återkommit allt oftare och oftare, såsom herrarne funnit, och det torde således vara skäl att nu betrakta den allvarligare än på senare åren varit fallet. Den förekom flera gånger under början af 1870-talet och föranledde då till den författning, som nu är gällande angående handel med vin och maltdrycker. Som herrarne torde finna af betänkanheten, der denna författning finnes intagen, lyder 14 §, hvori den egentliga restriktionen och kontrollen å handeln med vin och öl å landet afhandlas, och hvarpå jag egentligen stöder min bevisning, sålunda: 14 § 1 mom.: "Håller landthandlande till afhemtning vin eller maltdrycker till salu, och visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger kommunalnämnden att för viss tid eller för all tid förbjuda sådan landthandlande all vidare försäljning af nämnda drycker;" skolande beslutet underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning; 2 mom.: "sådant förbud, som nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Vår Befallningshafvande, sedan den, hvars rätt är i fråga, äfvensom kommunalnämnd blifvit hörda."

Herrarne torde finna, att det icke är någon mild och len bestämmelse, som afser att förekomma missbruk i det nu ifrågavarande hänseendet. I detta afseende stå landthandlarne — om Herr Talman tillåter mig att figurligen få uttrycka mig — med repet

*Instränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

om halsen, och man behöfver blott draga till snaran, om så skulle anses nödigt. Utskottet har emellertid ansett detta icke vara till fyllest och anfört åtskilliga skäl för sin åsigt i saken. Utskottet säger — beträffande vinet —: det vin, som hålles till salu hos landthandlandena, torde i allmänhet vara af helt annan än fullgod beskaffenhet, och skäligen anledning saknas icke sällan till det antagande, att tillsats af alkohol eller andra mer eller mindreskadliga ämnen egt rum; och då betydande svårighet möter så väl att kontrollera varans beskaffenhet som att, då det så kallade vinet vanligen icke förtäres i närheten af handelsboden, ådagalägga att inträffad ordning uppkommit genom förtäring af en till äfventyrs rusgifvande dryck, hemställer Utskottet, att Riksdagen behagade uti afgående skrifvelse hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, med ändring af Handelsordningen, handel med vin till afhemtning på landet må förbjudas, derest icke särskildt tillstånd till sådan handel, gällande tills vidare, blifvit af Konungens Befallningshafvande, eiter kommunalnämndens hörande, lemnadt.

Utskottets första skäl är, att det icke skulle vara fullgodt, det vill med andra ord säga, att det skulle vara dåligt vin som säljes. Detta är för det första en sak, som beror på tycke och smak, och för det andra gratulerar jag den, som icke fått dåligt vin hos andra än landthandlare. Om man endast skulle tillåta försäljning af varor af fullgod beskaffenhet, blefve man tvungen att stänga snart sagdt alla butiker här i landet, och det torde väl vara ett något strängt bud.

Utskottets andra skäl är, att det hos landthandlarne försålda vinet ofta skulle vara tillsatt med alkohol. Håri ligger väl en oegentlighet i uttrycket, ty *allt* vin innehåller alkohol, om det är jäst, och att *tillsätta* alkohol är något, som i de vinproducerande länderna icke är förbjudet, och för svaga vinsorter är detta rent af nödvändigt, enär de härförutan icke skulle hålla sig. Utskottet torde väl således med sitt nu anmärkta yttrande afse, att vinet är tillsatt med så mycket alkohol, att det icke är vin, utan bränvin. Jag hänvisar för sådan händelse till bränvinsförsäljningslagen, der tillräckligt korrektiv finnes mot att utan tillstånd försälja bränvin vare sig färgadt eller ofärgadt.

Det tredje skälet är att vinet skulle innehålla för helsan skadliga ämnen. Mot sådant ofog finnes också redan en lag. Det är ingalunda nu tillåtet att handla med sådana för helsan skadliga ämnen.

De svårigheter Utskottet ansett förefinnas för utrönande af förfalskningar tror jag för min del icke finnas till, då vi hafva handelskemister öfverallt i landet; åtminstone i de flesta residensstäder. Några svårigheter att få förfalskaren fast anser jag icke heller förefinnas; ty så diplomatiska och fiffiga tror jag kronobetjeningen och kommunalnämnderna vara, att de kunna skaffa sig prof på varan. Jag anser således, att de redan befintliga lagarne äro alldeles tillräckliga för att stäfja det anmärkta ofog, som möjligenkan förekomma, och finner följaktligen obehöfligt att utfärda en ny lag; men äfven ur en annan synpunkt bör detta lag-

förslag betraktas, nemligen ur billighetens synpunkt. Jag menar den billighet, man är skyldig dem, som lagstiftningsåtgärden egentligen berör. Den rör icke oss, utan i allmänhet den kroppsarbetande klassen. Det är denna, som hemtar sitt behof hos dessa landthandlare. Frågan om den kroppsarbetande klassens ställning i samhället är för närvarande föremål för uppmärksamhet, lagstiftningsåtgärder och begrundanden i alla civiliserade länder. Äfven behandlingen af denna fråga har det gemensamt öfverallt, att välmeningen stiger fram och erbjuder sig till förmyndare och tror att allt dermed är afhjelpat. Så länge denna håller sig inom gränsen af att gifva råd och upplysningar samt att bidraga till stiftande af förordningar för ekonomiska och sedliga ändamål är allt verkligen godt och väl, och den förtjenar understöd och tacksamhet, men då den vill gå öfver och stifta lagar, sådana som den föreliggande, så måste dessa naturligtvis underställas en allvarlig granskning ur helt andra synpunkter än välmeningens och välviljans; ty dervidlag måste äfven politisk klokhet och andra faktorer tagas med i räkningen. Menniskan är nu så beskaffad, att hon söker efter sin uppfattning, hvar och en i sin samhällsklass, skaffa sig någon liten omvexling i dagens släp och möda, någon förströelse eller njutning. Det är något, som är gemensamt för alla människor i alla samhällsklasser och i alla länder. Hvad som för den ene är en njutning är det icke för den andre. Allt beror på uppfattningen. Hvad särskildt vårt folk beträffar, så är, såsom herrarne veta, det vanligaste sättet för förströelse att skaffa sig sällskap och ett glas af någon dryck, som är omtyckt. Om nu denna smak hos oss beror på klimatet eller andra förhållanden, lemnar jag derhän, men att den verkligen är sådan torde väl icke kunna jävas. Utskottet erkänner detta, då det vill tillåta försäljningen af öl. "Något skola de väl hafva", tänker man. Skilnaden i åsichter mellan Utskottet och mig har således varit, huruvida icke äfven vin skulle på landet få försäljas på samma sätt som öl. Utskottet har velat förhindra vinförsäljningen, och jag har dertill icke sett något giltigt skäl. Huru hvarje missbruk af landthandlarne vid försäljning af vin kan — och det ganska allvarligt — stäffas genom de lagar, som redan finnas, har jag redan sökt visa.

Enligt Utskottets mening skulle genom antagande af dess förslag missbruk af konsumenterna förhindras, och derigenom *lyxen* motarbetas. Hvad nu *lyxen* beträffar, så är det ett relativt uttryck, och i alla händelser är det ganska vådligt att inlåta sig på lagstiftning mot densamma. Våra förfäder hafva gjort sådana försök och stiftat s. k. öfverflödslagar för än det ena än det andra, som ansågs utan olägenhet kunna undvaras. Herrarne veta alla, huru dessa lagar hafva misslyckats, och huru det dermed afsedda ändamålet icke i någon annan mån vunnits, än att de kunna tjena oss såsom exempel på, huru vi icke böra lagstifta. Men, säger man, lagen måste förhindra menniskan att sjelf göra sig skada, och häri ligger ett syfte med denna lag, som förhindrar folk att köpa vin. Jag ber i anledning deraf att först få nämna, att de

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

olägenheter, som uppstått under den nuvarande förordningen, enligt hvilken landthandlare i allmänhet tillåtas att försälja vin, mycket öfverdrivas; likasom förhållandet ofta plägar vara med rykten, som spridas om olyckor, som timat än i den ena, än i den andra landsändan. Jag behöfver blott påpeka för herrarne, huru, då en tillfällig penningeförlägenhet uppstår, det är något mycket vanligt, att en eller annan hemmansegare går under och åtskilliga personer förlora penningar på dem. Händer det nu att en eller två ytterligare följa med, heter det genast, att det der i orten är en "allmän ruin." Denna åsigt grundar man på den uppståndelse, som de tre eller fyra stycken, hvilka gått under, åstadkommit, men de 500 å 600 hemmansegare, som sitta stilla och hafva goda affärer, göra intet väsen af sig och tagas icke med i räkningen. Så uppkomma rykten och öfverdrifna föreställningar, och samma är, tror jag, talet om denna handel med vin på landet. Der går en och annan och får sig en butelj vin och super sig full, stöjar på vägen och väcker uppmärksamhet, men om de hundrade, som under tiden gå till handlandena och köpa sitt vin och gå stilla hem och icke väcka någon uppmärksamhet, talar man icke. Om dem åter, som väckt uppmärksamheten går ryktet från man till man vidare och förstoras i oändlighet. Så pläga föreställningar uppstå i allmänhet, och rörande de förhållanden, som nu äro för handen, har ryktet mycket öfverdrifvit. Om verkliga en eller annan förgår sig och missbrukar den frihet, som är tillåten, bör han hafva straff för det ofog han gör, men icke är det skäl att lägga hinder i vägen för folk, som icke gjort något ondt, utan som endast begagna sig af den rätt, som hvar och en bör ega, att använda sina sparpennningar på det sätt, som synes dem bäst. Vi hafva redan bränvinslagstiftningen, och jag tror att det icke är skäl att införa flera restriktioner i konsumtionslagstiftningen. Vi kunna gerna hålla med dem vi hafva.

En ganska viktig princip är att icke i oträngdt mål ändra lagen, i synnerhet när den är så ny som den ifrågavarande. Ett dylikt förfarande visar otvifvelaktigt vankelmod i lagstiftningen och är icke egnadt att gifva lagen den helgd och aktning, som den bör hafva, såsom grundvalen för ordningen i samhället. Att anse, att administrationen i det fall, som här föreligger, ej utan det ifrågasatta förbudet skulle kunna reda sig med de lagar, som redan finnas, tror jag skulle innebära ett misstroende mot administrationen för en svaghet, som, efter mitt förmenande, icke existerar här i landet. Då jag tager hänsyn till den lagparagraf, som man härvidlag har att rätta sig efter, tror jag äfven, att det icke behöfves stor klyftighet för att komma till rätta med de missbruk och olägenheter, hvarom här är fråga.

Då jag således anser det vara både obehöfligt, obilligt och ur lagstiftningssynpunkt orätt att nu ändra den lag, som finnes, anser jag mig redan härafböra yrka afslag. Jag skall dessutom bedja att få tillägga, att bränvinslagstiftningskomitén är bemyndigad att taga frågan om öl- och vinförsäljningen om hand, och orsaken till, att denna komité icke ännu i frågan afgifvit sitt för-

slag i den delen, är att komitén ansett bränvinsförsäljningsfrågan först böra afgöras, innan komitén tager frågan om vin- och ölförsäljningen under pröfning.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Af alla dessa skäl anhåller jag om afslag å Utskottets förslag.

Herr Ekström: Likasom den föregående talaren anser jag mig ega allt skäl att motsätta mig det af Första Kammarrens Andra Tillfälliga Utskott framlagda förslag om aflåtande af en underdånig skrifvelse rörande ändring i gällande författning om försäljning af vin och maltdrycker till förtäring på stället. Lagstiftningen i detta ämne är icke gammal. Den första författningen i ämnet är af år 1866; i ingressen till denna författning heter det, att man "ansett det vara af vigt att denna angelägenhet genom meddelande af allmänna föreskrifter i ämnet varder sålunda ordnad, att utvägen till försörjning genom bedrifvandet af en i och för sig oskadlig rörelse icke inskränkes mera än som erfordras för betryggande mot dess missbruk och förekommande, så vidt ske kan, af sådana oordningar, som flerstädes egt rum". År 1871 uppstod redan obelåtenhet med författningen, och man aflät en skrifvelse till Kongl. Majt om ändring i vissa delar af densamma. Sedermera hafva åren 1874 och 1876 utfärdats förändrade föreskrifter i ämnet, modifierade efter då gällande bränvinsförfattningar. Försäljningen af vin och maltdrycker hos handlande på landet är bunden af ganska stränga föreskrifter. Då jag säger *bunden*, tänker jag på den liknelse, som den föregående talaren använde, när han sade, att landthandlandena hade ett rep om halsen. Kommunalnämnderna draga tidt och ofta i detta rep, och äfven Konungens Befallningshafvande gör det, då så befinnes nödigt.

Men, säger man, de sälja varor, som icke äro af fullgod beskaffenhet. Deras viner äro, säger man, tillsatta med alkohol. Nå väl, jag erinrar mig, att jag i Naumanns tidskrift läst om en landthandlare, som sålde vin, kalladt "grand vin de la liberté". Detta vin befans vara starkt rusgifvande; man tog sig före att undersöka dess beskaffenhet, och det utröntes då, att den försålda varan stod ofantligt nära bränvin. Handlanden blef äfven fäld för olaga utskänkning med bränvin.

Från min tjenstgöring i Civildepartementet erinrar jag mig en annan sak, som tilldrog sig i Kalmar län för vid pass 30 år sedan. En gumma hade fått vederbörligt tillstånd af Sundhetskollégium att försälja s. k. "riga balsam"; jag vet ej om herrarne hört talas om det, men det användes en tid mycket och ansågs vara nyttigt emot reumatism och andra åkommor. Folket på marknaderna köpte mycket af gummans "riga balsam," som hade utseende af en färgad saft och förvarades i med etiketter försedda glasflaskor. Kronobetjeningen tyckte dock att det gick bra mycket åt af varan, hvilken, ehuru den skulle användas för utvärtes bruk, i stället begagnades till invärtes bruk, så att många deraf blefvo rusiga. Förhållandet anmäldes hos länsstyrelsen, som icke rätt visste hvad den skulle göra åt saken, utan aflät en skrifvelse

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

med förfrågan till Kongl. Maj:t, som svarade, att länsstyrelsen borde ställa sig gifna författningar till efterrättelse. "Balsamen" undersöktes, befans vara färgadt bränvin, som togs i beslag, då rörelsen upphörde, och gumman fick plikta.

En framstående man i bränvinsindustrien har upplyst, att den konjak — den må nu hafva 3 eller 5 stjernor — som vi få köpa och betala rätt dyrt, icke är konjak, utan potatisbränvin, som är färgadt och försatt med åtskilliga ämnen. Den är således icke "fullgod" vara, och skulle man af denna orsak förbjuda försäljning af vin, bör man med lika stort skäl äfven förbjuda försäljning af konjak.

Man får icke lagstifta på så prekära förhållanden, om hvad som kan vara utaf mer eller mindre fullgod beskaffenhet. Man kommer redan nu åt både detta "Grand vin de la liberté" och andra vinsorter, som icke äro annat än färgadt bränvin, om man använder de föreskrifter, som finnas. Jag vill med allt erkännande uttala mig om det nit för befrämjande af nykterhet, hvarom Herr Bergs motion bär vittne, men jag kan icke underlåta att säga, att hans förslag synes mig gå något för långt. Hvad som för mig äfven utgör en anledning att afstyrka detta skrifvelseförslag är — förutom den omständigheten att man icke bör i oträngd mål till Kongl. Maj:t aflåta skrivelser — att sedan bränvinslagstiftningskomitén hört Konungens Befallningshafvande angående de åtgärder, som borde vidtagas till förekommande af missbruket af starka drycker, samt flere af Konungens Befallningshafvande anført, att de rusedrycker, hvilka inom landet missbrukades, ingalunda uteslutande utgjordes af bränvin och dit hänförliga drycker, utan att missbruk äfven skedde genom omåttligt förtärande af vin och maldrycker, har Kongl. Maj:t, på komiténs underdåniga framställning, den 22 Mars 1878 bemyndigat komitén att, jemte fullgörande af förut erhållet uppdrag rörande bränvinslagstiftningen, inkomma med underdånigt förslag till ändring i gällande författningar angående försäljning af vin och maldrycker. Annu är väl icke något förslag härutinnan af komitén afgifvet, och huruvida komitén lefver, är verkligen icke riktigt klart, men då den icke, så vidt jag vet, blifvit upplöst, måste den väl få anses lefva. Komitén har, som sagdt, ännu icke gjort något åt saken, men frågan är hos Kongl. Maj:t redan gjord anhängig, och jag kan, för min del, icke finna någon anledning, hvarför vi då skulle besluta en skrifvelse i ämnet. Jag yrkar afslag.

Herr Rääf: Af min reservation framgår, att jag önskar att absolut förbud för landthandlande att försälja vin må utfärdas. Den förste ärade talaren trodde, att det icke skulle möta stora svårigheter att kontrollera vinets beskaffenhet, då man ju hade handelskemister. Huru litet allmänheten använder dessa, torde dock vara hvar och en bekant. Vidare har samme talare ansett, att uppgifter om missbruken kanske ofta nog stödde sig på lösa rykten. Jag tager mig af denna anledning friheten hänvisa till Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875. I

samtliga dessa berättelser, med undantag af den från Gotlands län, framhållas de sorgliga följderna af försäljningen af öl och vin, och samtliga dessa Konungens Befallningshafvande torde vara tillräckliga auktoriteter i denna fråga. Den siste ärade talaren yttrade angående konjak att äfven denna vore förfalskad. Det är dock den betydliga skillnaden mellan vin och konjak, att denna senare får af landthandlande icke säljas till afhemtning såsom vin. I synnerhet från Vesternorrlands län hafva stora klagomål försports. Der utfärdades den 24 Januari 1876 en kungörelse, hvarigenom infordrades samtliga kommuners, länsmäns och kronofogdars yttrande för att inhemta deras åsikter i ämnet, och samtliga de hörde vitsordade nödvändigheten af kraftiga åtgärders vidtagande. Utlåtanden inkommo derefter från 20 pastorer, hvilka samtliga förordade förbud för landthandlande att sälja vin. Detta är för mig tillräckliga skäl att yrka bifall till den af mig afgifna reservationen.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Herr Berg: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Det resultat, hvartill Utskottet kommit i afseende å min förevarande motion, kan jag naturligtvis icke vara belåten med, men jag tänker som så, att den, som vill vinna det bästa, icke får förkasta det goda, och då Utskottet i allt fall gått motionen så till vida till mötes, att det tagit frågan om vinförsäljningen i allvarligt öfvervägande, kommer jag att biträda Utskottets förslag, för så vidt Herr Rääfs reservation icke kan vinna så starkt understöd, att den kan erhålla Kammarens bifall, då jag naturligtvis sluter mig till denna reservation. Jag skall emellertid anhålla att i några punkter få bemöta de två föregående talarne.

Den förste ärade talaren på elfsborgsbänken synes lefva i en märkvärdigt oskuldsfull och lycklig tillvaro i afseende å förhållandena på landsbygden, ty han sade sig icke hafva sett några egentliga missbruk till följd af försäljningen af vin och maltdrycker hos landthandlandena. Jag kan icke neka till, att det förefaller mig egendomligt, men förmodligen måtte tillståndet i sedligt och nyktert hänseende vara beaktansvärdt och godt i den trakt, hvarifrån den ärade talaren är, medan från alla andra landsändar och i synnerhet från Norrland allmänt klagas öfver de stora olägenheter, som följa af dessa landthandlandes rätt att försälja vin och maltdrycker till afhemtning. Den ärade talaren sade, att billigheten fordrar, att den arbetande klassen, som har behof af vissa drycker såsom njutningsmedel, också skulle få tillfälle att på närmare håll köpa dessa, och att beträffande kvaliteten af dessa drycker, det på långt när icke är så farligt, som det säges, och Utskottet jemväl förmenar. Först och främst vill jag då anmärka, att billigheten visserligen fordrar, det arbetaren skall få köpa det, som för honom är välgörande och nyttigt, men jag tror att arbetaren sjelf skall vara den förste att erkänna, att det är obilligt att fresta honom att köpa skadliga och ohelsosamma varor för högt pris. Den ärade talaren yttrade, att, om man skulle förbjuda denna landthandlarnes vinhandel, därför att det vin, som af dem försäl-

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

jes, är försatt med alkohol och andra för helsan skadliga ämnen, skulle man nödgas förbjuda all vinhandel. Nåja, det är icke mig emot, men nu är det icke fråga derom, utan om en inskränkning endast i landthandlarens rätt att försälja vin till afhemtning, därför att detta s. k. vin i allmänhet är skadligt och orsakar en mängd oordningar och dertill så mycken förargelse, att denna försäljningsrätt bör inskränkas. Visserligen påstår den ärade talaren, att det skulle vara mycket lätt att afhjelpa dessa oordningar genom de medel, som den nuvarande lagstiftningen för sådant ändamål lemnar; men detta är icke så lätt, som han synes föreställa sig. Först och främst menar han, att man genom kemisk undersökning lätt skulle få reda på, om detta så kallade vin vore färgadt bränvin eller verkligt vin. Detta kan låta sig göra i städerna och i de tätt befolkade trakter, der det icke är långt till en kemist, och der lätta kommunikationer förefinnas. Men jag undrar, hur den ärade talaren skulle tillvägagå, om han vore en allmän åklagare i Norrland och hade 30 à 40 mil till närmaste kemist? Det vore en ganska lång väg att tillryggalägga och under tiden hann landthandlaren sälja betydliga quantiteter af sitt vin.

Den ärade talaren sade äfven, att man icke bör göra sig till förmyndare för folket, att hvarje människa, i hvilken samhällsställning som helst, vill skaffa sig njutningar och förströelser, och att man icke bör förhindra någon derifrån, lika litet som man förhindrar folk att göra sig sjelfva skada. Jag kan icke fatta den ärade talarens tankegång, att man ej bör hindra folk att göra sig sjelfva skada. Hvarför då så många restriktioner i fråga om bränvinshandeln? Hvarför sätter man in öfverlastade personer på vatten och bröd? Hvarför sätter man personer, som förskingra sin egendom, under förmyndare? Hvarför söker man hindra folk att begå sjelfmord? — Den, som vill förstöra sin sparpenning på spritdrycker, är dertill i sin goda rätt, förmenade den ärade talaren. Jag hemställer, huruvida någon enda arbetare, som har för vana att förstöra sin arbetsförtjenst på spritdrycker, någonsin får någon sparpenning. Han blir en stackare, penningarne tyckas bränna honom i handen, och han kan aldrig förvärfva sig en sparpenning. Om man kunde stifta en lag, att de arbetare, som i nyktert tillstånd äro utmärkta personer, kunde hindras från att förstöra sina sparpenningar på spritdrycker, skulle arbetarne sjelfva i första rummet betyga lagstiftaren sin tacksamhet därför. Om den ärade talaren hade varit med på ett af dessa nykterhetsmöten, som för närvarande pågå öfver landet, och fortfarande att besöka dessa möten, skulle han finna, att just folk ur de djupa lederna allmänt uttala sin önskan att få bort dessa förledande och förstörande drycker. Men, säga de, vi hafva ingenting att vänta af lagstiftningen i detta fall, förr än vi få allmän rösträtt, så att äfven vi få deltaga i lagstiftningen. Det är icke blott svärmiska fantaster, utan hela svenska folket, som önskar, att dessa spritdrycker må blifva så svåråtkomliga som möjligt.

Sedermera anförde samme talare ett exempel på, huru ett rykte kan förstoras. Om en eller annan bonde gjort konkurs,

strax heter det att hela häradet är ruineradt; är det två eller tre bönder, heter det genast, att det är 5- eller 600, som förlorat sin egendom. Detta är icke min erfarenhet. Är det 2 eller 3, så säger man också 2 eller 3, och icke mera. — På samma sätt, nämnde den värde talaren, är det med ryktet, om ett par personer i en landsort berusat sig.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Skall man icke, just för de svagas skull, söka stäfja det oskick, som finnes, äfven om icke hela församlingen går under genom detta oskick? Då församlingarne sjelfva önska hindra det, skola då icke folkets valda ombud gå församlingarnes önskan till mötes? Min motion är icke framkommen för att hindra folket att få förströelser och njutningar, utan den är framkallad af en mängd uttalade önsknningar från allmänheten, att något måtte göras för att få bort det oskick, som i detta afseende bedrifves. Jag är förvisad om att i dag många talare skola anmäla sig, som äro mer förtrogna med förhållandena härutinnan än både jag och den ärade talaren.

Jag vill blott vidare anmärka, att det är illa att segla under falsk flagg. Nu veta herrarne alla, att det icke är vin, dessa landthandlande försälja. En försvinnande del af de drycker, de försälja, utgöres af verkligt vin, det är helt enkelt färgadt bränvin, utspädt med vatten och tillsatt med färg och några andra ämnen. När man nu icke, utan sådana tillsatser, får sälja 46 % bränvin, utan att erlägga en dryg skatt, hvarför skola då dessa landthandlande få sälja 23 % bränvin, blott emedan det är färgadt, utan att derför erlägga ett öre i skatt? Jag vet en handlande i Helsingland, som köper öfver 100,000 kannor bränvin om året i Stockholm, deraf han sedan tillverkar vin och säljer öfver hela provinzen. Är det för mycket begärdt, att folket blir befriadt från denna slags obeskattade bränvinshandel? Jag tror det skulle vara en stor och viktig reform, om Riksdagen antog Utskottets förslag, och att det komme att befordra nykterhet och sedlighet i högst väsentlig mån, om kommunerna tillerkändes rätt att förbjuda landthandlandena att sälja vin.

Att icke denna lagförändring skulle vara behöflig, och att det skulle vara mindre välbetänkt af Utskottet att hafva föreslagit den, är ett påstående, som jag på det bestämdaste vågar bestrida, ty det kan väl icke vara orätt eller obehöfligt att få rättvisa, äfven i fråga om bränvinshandeln. Och då man icke får sälja ofärgadt bränvin om 46 % alkohol utan att erlägga skatt, bör det icke rimligtvis vara tillåtet att få handla med denna vara färgad, utan någon egentlig kontroll och utan att erlägga skatt. Det är en rättvis och billig fordran, att en lag, som medgifver sådant, ändras så, att det må ankomma på kommunen och på Konungens Befallningshafvande att tillåta en sådan handel.

Den ärade talaren på jönköpingsbänker yttrade, att dessa landthandlande äro bundna vid ganska stränga föreskrifter, att de gå med snaran ständigt och jemt om halsen och att kommunerna draga till, när det behöfves. Jag vill icke bestrida talarens påstående i detta fall. Det är väl den erfarenhet han har från

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

sitt eget län. Men det finnes andra län, som icke kunna uppvisa en sådan erfarenhet, i synnerhet de norrländska. Att jemföra våra vinhandlande på landet med en gumma, som för 30 år sedan sålde riga balsam, är väl ett temligen långsökt exempel. Det är en ofantlig skilnad mellan denna gumma — som gjorde Konungens Befallningshafvande i Kalmar län så rådlös, att han måste skriva till Kongl. Maj:t för att få veta, huru man skulle gå till väga mot henne — och våra landthandlande, som sälja färgadt bränvin. Denna gumma med riga balsam kunde nog landshöfdinge-embetet komma till rätta med, men värre blir det med landthandlandena, som trotsa på sin rättighet, enligt lag, att få sälja så kalladt vin.

Jag är öfverens med den nästföregående talaren, att Utskottet varit mindre lyckligt i sin motivering, då det talar om, att detta vin är tillsatt med alkohol och därför bör förbjudas. Denna tillsats har nästan allt vin. Utskottet borde hafva sagt, att detta vin, som af landthandlandena hålles till salu, vanligtvis är utspädat bränvin, tillsatt med för helsan skadliga ämnen. Då hade Utskottet icke utsatt sig för detta klander, som nu mot dess motivering med rätta framställes.

Hvad den åberopade konjaken beträffar, är det nu ej fråga derom, utan endast om *vin*.

Den ärade talaren på jönköpingsbänken påstod, att det finnes medel mot missbruk i ifrågavarande hänseende, endast man vill begagna dem. Då måtte det vara kient beståldt med de administrativa myndigheterna, som icke bry sig om eller komma sig för att använda dessa medel. Säkert är, att det allmänt klagas öfver denna förtäckta bränvinshandel och deröfver, att många af vårt folk derigenom blifva moraliskt förderfvade.

Slutligen gaf den ärade talaren mig en snärt, då han sade, att nitet hos motionären denna gång slagit öfver. Jag vill icke trötta Kammaren, men måste i detta afseende säga som det står i skriften: »Om man sjunger sorgesånger, så vill ingen gråta», och när man spelar, vill ingen dansa.

Jag har här under sju års tid försökt att vara tyst och hofsam, när det varit fråga om bränvinslagstiftningen; och för öfrigt har man alltid kommit fram med talet om 1878 års komité för att tysta munnen. När jag nu kommer med en så billig begäran, som den, att en skrifvelse måtte afsändas till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan om stärfjande af de missbruk, som uppkomma till följd af landthandlandes rätt att försälja vin, har väl nitet så litet slagit öfver, att man snarare kunde förebrå mig, att jag gått allt för beskedligt till väga. Vill man åstadkomma något reelt i bränvinslagstiftningen, då hålles man för en fantast. Vill man endast gå steg för steg i rigtning mot det bättre, heter det ändå, att nitet och välmeningen slagit öfver. Hvertill vill man då komma? Jo, som den förste talaren sade: man skall låta öfverdrifterna reglera sig sjelfva, eller man skall vänta på hvad denna "döda eller halvdöda" komité kommer att göra. Jag vill dervid påminna om ett gammalt ordspråk, som säger, att medan

gräset gror, dör kon. Skola vi vänta på denna komité, då hinna vi blifva både döda och begrafna, innan vi få se något resultat.

Jag anhåller vördsamt, att få yrka bifall till Utskottets förslag, så vida icke Herr Rääfs reservation vinner understöd, då jag sluter mig till densamma.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Herr Wærn, Leonard: Jag biträder så mycket hellre Utskottets förslag, som jag aldrig kunnat finna någon giltig grund för sammanförandet af vin och maldrycker med afseende på rättigheten till försäljning af dessa varor.

Maldrycker äro närande och kunna svårligen förfalskas. De äro dessutom för vårt land naturliga och nationella. Någon särskild lagstiftning för dem är ej behöflig.

Med vinet, åtminstone det som försäljes på landsbygden, är deremot ett annat förhållande. Man torde utan öfverdrift kunna säga, att 99 procent af allt det vin, som i vissa orter af landthandlande försäljes, icke är annat än färgadt bränvin. Man kan svårligen göra sig en föreställning om, i hvilken skala denna vinfabrikation bedrifves. Sådana fabriker finnas i mängd, och en enda landthandlande kan i sådana varor göra en omsättning till värde af 100,000 kronor. De skadliga verkningar, som denna handel medfört och hvilka näst föregående talare så lifligt framhållit, kan äfven jag vitsorda och vill derföre i detta afseende med honom instämma samt yrka bifall till Utskottets förslag, på det något måtte göras för att stäfja denna olagliga handel med färgadt bränvin.

Herr Stråle, Wilhelm: Det är, såsom, bekant på grund af gällande författning, som landthandlarne hafva den ifrågavarande rättigheten att sälja vin, hvaremot samma förordning undantager åtskilliga andra varor, som handlandena icke få försälja, såsom gift, bränvin m. m. Jag vill väl icke påstå, att det vin, landthandlarne i allmänhet sälja, är jemförligt med *gift*, ehuru jag icke tror, att det är alldeles fritt från skadliga ämnen; men ändå oftare tror jag, att det har en stark släktskap med *bränvin*. Tro herrarne väl, att allmogen på landsbygden annars skulle vilja köpa det? Nej, ty vore det verkligen vin, förmodar jag, att åtgången deraf skulle vara mycket ringa på landet; men nu är det vin, som försäljes, konstgjordt och försatt med hvarjehanda mer eller mindre starka tillsatser, som just göra det begärligt.

En talare har påstått, att det med nuvarande lagstiftning icke möter några synnerliga svårigheter att näpsa en landthandlare, som gör sig skyldig till olaga utskänkning. Det möter dock redan ganska betydliga svårigheter att få bevisning mot en landthandlare, som säljer *öl till förtäring på stället*, men ännu mycket större är svårigheten, då fråga är om vin. Ölet förtäres ofta på stället eller i dess närhet, och särdeles om oordningar deraf uppkomma, är bevisningen jemförelsevis lätt. Vinet deremot medtages vanligen till hemmen, och sambandet emellan det rusgifvande vinet och af dryckenskapen uppkommande öskick är ej lätt att ådagalägga.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Att låta kontrollera vinet är ej heller så lätt på landsbygden; och dessutom är det ej otänkbart att den i saluboden synliga vinbuteljen är af annan beskaffenhet än "grand vin de liberte" eller annan med sprit eller dylikt ämne försatt vara, som till köparen utlemnas.

Om Riksdagen bifaller det ifrågavarande förslaget till skrifvelse, förefinnes icke hinder att Kongl. Maj:t, om så skulle finnas lämpligt, öfverlemnar skrifvelsen till den här omförmälda komitén, så att denna myndighets tillvaro innefattar icke något skäl emot förslaget. För min del skulle jag helst velat instämma med den reservant, som vill förbjuda all vinhandel på landet, men med kännedom derom, att det finnes flera delar af vårt land med en mera sammanträngd befolkning, der det kan anses lämpligt att medgifva handel med vin till afhemtning, har jag instämt uti den föreslagna skrifvelsen, särdeles som tillståndsresolutionen skulle endast vara gällande tills vidare. Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Lundin: Ehuru tveksam att här uppträda, kan jag dock icke undgå att säga några ord. Jag tror icke, att det är mycket att befara af dessa landthandlare, men det kan dock finnas undantag, der landthandlaren står i det förhållande till kommunalnämnden, att han skulle kunna få dess förord och derigenom vilseleda Konungens Befallningshafvande och vinna dess bifall gent emot församlingens vilja. Jag anser det vin, landthandlarna hålla till salu, ytterst skadligt, ty det består af sprit och ingredienser, hvilka såsom varande gift äro skadliga, och på den grund anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Hamilton: Det torde icke kunna nekas, att det stora flertalet af vår landtbefolkning lefver mycket ordentligt och stilla; men det finnes deribland äfven en hel del oförståndiga människor, i synnerhet ungdom, som begagnar hvarje tillfälle att berusa sig. Ett sådant tillfälle erbjuder sig just genom den rätt, landthandlaren har att sälja så kalladt vin eller "bränvinets färgade broder". Jag anser det icke vara något behof för landtbefolkningen att hafva en lätt tillgång att kunna förskaffa sig denna vara, som ej heller i något afseende är för dem nyttig. Om de någon gång vid ett högtidligare tillfälle vilja hafva vin, så är det med nutidens lättade kommunikationer ganska lätt att förskaffa sig sådant från städerna, der åtminstone någon kontroll finnes, att icke fullt så stora oordningar ske vid försäljningen. Det är sant, att våra administrativa myndigheter göra hvad de kunna för att förekomma och beifra oordningar, men hvar och en, som lefvat på landet i en aflägsen ort, vet, att man är hänvisad att sjelf hålla ordning, och att den hjälp, man af myndigheterna kan få, icke är stor. Om man, såsom jag, har två à tre mil till länsmanen, och hela polisstyrkan i orten utgöres, af en beskedlig fjerdingman, så är det icke roligt, om en sådan der förlustelse inträffar. Många landthandlare äro utan tvifvel hederliga och aktningvärda män, men en stor mängd af dem blifva handlande af högtärd och lättja och för att

de skämmas för ett hederligt kroppsarbete; de begynna sin rörelse utan att hafva det för densamma erforderliga kapital och basera sin handel hufvudsakligen på de lätt afsättliga artiklarne öl och vin. Jag anser för min del, att det vore allra bäst att bifalla Herr Rääfs reservation, men då den kanske icke röner så stor anklang i denna Kammare och det i alla fall vore ett godt steg vunnet, om Utskottets hemställan bifölles, yrkar jag bifall dertill.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Herr Bäckström: Ehuru de s. k. landthandlarne i allmänhet idka ett maskeradt öl- och vinkrögeri och i öfrigt äro en plåga för hela landet, vill jag icke förorda Herr Rääfs reservation, som jag tycker går nästan för långt. Enligt nuvarande lagstiftning kan man visserligen åstadkomma förbud för landthandlare att sälja öl och vin, men detta är förenadt med ganska mycket besvär, hvadan denna del af lagen sällan blifver tillämpad. Det är väl allmänt känt och erkänt, att superiet betydligt aftagit på senare åren, och är det numera lika ovanligt som förut vanligt att få se öfverlastade personer.

Genom att antaga betänkandet blifver missbruket med vinhandeln på landet så godt som stäfdadt, hvadan jag yrkar bifall till nu föreliggande betänkande.

Herr Nordenfelt: En långvarig och bestämd erfarenhet har visat mig, att den handel med vin, som af landthandlare idkas, i de flesta fall är uppenbart lönrögeri. Det vin, som säljes, är ytterst sällan annat än färgadt bränvin. Det går så lätt för landthandlaren att alltid hafva till hands ett vin af svagare beskaffenhet, men vid försäljningen tillsättes det lätt för dem, som så önska, med sprit, hvilken för den, som vill göra beslag, uppgifves vara för handlandens eget behof. Denna förklädda sprithandel är en ofta förekommande och betydande anledning till oordningar. Mycket ofta vid allmänna arbeten ser man folket stå i närheten af landthandeln och tömma sina buteljer, och sedan blir det lätt slagsmål och andra oordningar. Konungens Befallningshafvande kan visserligen förbjuda en sådan försäljning, men då uppstår strax en annan bredvid, möjligen under annan firma. I de orter jag känner till, eller från Göteborg till Medelpad, har sådan vinhandel varit en ständig orsak till förargelse. Jag är således fullt öfvertygad om, att Herr Rääf har rätt i sak, och att hans reservation borde bifallas, men om Kammaren icke vill gå så långt, anholder jag att åtminstone Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr Carlson: I min tanke är det föreliggande förslaget intet annat än en enkel och följdriktig tillämpning af de grundsatsar, som genomgå vår nu gällande bränvinslagstiftning. Denna är uppställd i syfte att söka förekomma de missbruk, som på grund af omätligt bruk af starka drycker skada nationen. Dessa missbruk hafva nu flyktat in till ett annat område. Man måste då följa dem dit och der tillämpa samma grundsats, som förut blifvit följd.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Till de uttalanden, som från många delar af landet gjorts mot denna handel, är det öfverflödigt att tillägga något, och då, som det uppgifvits, ofta 99 procent af detta vin är brännvin, så torde ett sådant faktum ensamt tillräckligt bestämma omdömet.

I valet mellan de två förslag, som här föreligga, nemligen Herr Rääfs reservation och Utskottets skrivelseförslag, får jag erkänna, att ehuru jag är vän af utsträckning af nuvarande brännvinslagstiftning, och ehuru önskligt det kunde vara att tillintetgöra denna handel med vin, det likväl torde vara mera rådligt att lemna bifall till Utskottets förslag.

Herr Olsson, Peter: Efter så många uttalanden till förmån för motionen och det resultat, hvartill Utskottet kommit, kunde det vara öfverflödigt att vidare upptaga Kammarens tid, men jag ber att få säga några ord med afseende på hvad den första ärade talaren yttrade. Han sade, "att landthandlandena hade ett rep om halsen", och att man genom att inskränka deras rättighet till försäljning af viner ryckte deri, så att deras existens derigenom blefve hotad. Jag ber i detta afseende att få fästa uppmärksamheten dervid, att, då landthandlarne för många år sedan frantogos rättigheten att sälja brännvin, så påstod man detsamma, att det vore att förderfva dem. Erfarenheten har dock visat, att hvarje erfaren, sjelfständig och kunnig landthandlare har, sedan denna rättighet togs från honom, skött sin affär mycket bättre och stått sig mycket bättre, och jag är öfvertygad att, om rättigheten att sälja vin tages från dem, så skall erfarenheten blifva densamma eller att kunnige och ordentlige landthandlare sköta sig bättre efteråt än förut. Den landthandlare, som vill sälja ärligt och redligt vin, kan icke konkurrera med den, som ockrar på den fattige arbetarens lustar och begärelser. Deri ligger ett så tydligt och klart skäl för bifall till Utskottets förslag, att detta är alldeles tillräckligt. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten dervid, att det icke är så många år sedan en stor brännvinsfirma här i Stockholm, under det frågan om brännvinslagstiftningen diskuterades i Riksdagen, utfärdade ett cirkulär, deri den offentligen tillkännagaf, att den sålde sherry, innehållande så och så många procent alkohol, hvilket fullt motsvarade brännvin. Det är så många antaganden för att landthandlandena sälja brännvin på detta sätt under utseende af vin, att man icke kan hysa något tvifvel derom, och jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det är ingenting, som på landet är så förderfligt för den arbetande klassen, som dessa vinkrogar. Det är nemligen så, att då arbetaren har flera mil till staden och icke för sin sparpennig kan få köpa brännvin, så tillgriper han hvad han kan få, eller vin, för att tillfredsställa begäret att supa. Det är ingenting, som utöfvar ett så menligt och demoraliserande inflytande på landet, som dessa vinkrogar.

Det nämndes vidare, att man icke borde vidtaga någon åtgärd i frågan, emedan den hvilar hos en komité, men jag instämmer fullt med dem, som uttalat den åsigten, att, i fall denna komité ännu finnes till och i fall den framdeles kommer att utöfva någon

verksamhet i det syfte, hvori den blifvit sammankallad, en skrifvelse uti ifrågavarande behjertansvärda fall vore lämplig. Kommer komitén icke vidare att sammanträda, har Kongl. Maj:t emellertid skrifvelsen, och jag ber att särskildt få fästa den förste ärade talarens uppmärksamhet derpå, att denna skrifvelse enligt Utskottets förslag icke innebär ett absolut förbud eller bestämdt hinder för landthandlare att sälja vin, utan endast att de böra söka och erhålla tillstånd dertill. Skulle en kommun finna att en landthandlare sköter sig på ett redligt sätt, så är det intet hinder, att kommunen begär och Konungens Befallningshafvande lemnar tillstånd till en dylik försäljning. Huru man ser saken, så vinner man endast fördelar genom att antaga Utskottets förslag på samma gång man kommer ifrån stora olägenheter.

Jag yrkar bifall till detta förslag.

Herr Bergman: Till hvad som redan blifvit yttradt i denna sak har jag icke mycket vidare att tillägga än att vitsorda motionärens uppfattning i hvad den rör den norrländska landsbygden. Landthandlarna derstädes äro till större delen sådana, som af bristande lust till arbete slagit sig på en efter deras åsigt vida lättare näringsgren, krögeri, hvilket bedrifves under den skenfagra förevändningen af landthandel. Deras lager af såkallade korta varor är i allmänhet icke större än hvad som behöfs för att hänga upp i fönstret för att dymedelst dölja det otyg, som der bakom bedrifves. Jag har erfarenhet härom och kan äfven gifva ett litet utkast af en dylik tafva, sådan den i verkligheten förekommer. Den vara, som under namn af vin säljes, är merendels intet annat än piccardon försatt med bränvin. Då man kommer in till dessa handlande för att köpa, så låta de förstå, i händelse det är en kund, som de kunna med säkerhet lita på, att de kunna hjälpa honom med konjak. Denna vara består af bränvin, som är uppblandad med för helsan skadliga färgämnen och håller vanligtvis 4 grader. Den säljes för 8 å 32 kronor kannan. Dessa landthandlare hafva äfven försäljning af en sorts medicin, bestående af bränvin försatt med Hoffmans droppar, hvilka, förtärda i betydliga kvantiteter, förslappande inverka på nervsystemet. Det är endast få landthandlare, som bedrifva sin handel med vin redligt, och jag tror icke, att det är lämpligt att låta dem behålla denna rättighet, då de så illa begagna sig deraf. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Burman: Då jag ber att till alla delar få instämman i det sakrika och varmhjertade anförande, som Herr Berg haft i denna fråga, tillåter jag mig endast tillägga, att, så vidt min erfarenhet sträcker sig, och den är icke så ringa, utöfvar landthandlarnes rätt att sälja vin samma skadliga verkan som lönkrögeri och bör derföre stäffas. På grund deraf skulle jag helst se, att Herr Rääfs reservation blefve af Kammaren bifallen, men i annat fall yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Första Kammarens Prot. 1882. N:o 13.

*Inskränkning
i handeln
med vin.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, dels, af Herr Rääf, att Kammaren måtte besluta, att Riksdagen behagade uti afgående skrifvelse hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, med ändring af handelsordningen, handel med vin till afhemtning på landet må förbjudas, dels ock afslag å Utskottets hemställan.

Härefter gjordes propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo och biföllos Lag-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckt motion om stadgande af förmånsrätt för kommunalutskylder; och

N:o 13, i anledning af väckt motion om tillägg till 9 § i förordningen den 17 Maj 1872, angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 20 och 22 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel.

1 och 2 punkterna.

Biföllos.

3 punkten.

Mom. a).

Biföllos,

Mom. b) 1:o.

*Inrättande
af en läns-
manstjenst
inom Elfs-
borgs län.*

Herr Statsrådet Hederstierna: Den länsmanstjenst inom Elfsborgs län, som Kongl. Maj:t ytterligare äskat och hvartill Stats-Utskottet afstyrkt Riksdagen att medgifva användandet af besparingar, som uppstått genom indragning af fögderi- och länsmanstjenster inom andra län, är afsedd att inrättas vid Trollhättan, såsom ock Utskottet omnämnt. Utskottet har dervid hufvudsakligen fäst sig vid de förhållanden, som på platsen äro rådande, eller att de der anlagda fabrikerna använda en stor lös arbetarebefolkning, men Utskottet har icke omnämnt, att Trollhättans

socken utgör en del af Tunbems länsmansdistrikt, som med en areal af $2\frac{1}{2}$ kvadratmil består af 140 mantal och har 12,000 invånare. Redan i detta förhållande torde ligga en tillräcklig anledning att sönderdela detta distrikt i två, såsom Kongl. Maj:t har föreslagit. En ytterligare anledning förefinnes i det förhållande, som Utskottet påpekat, nemligen att vid Trollhättan finnes hopad en stor lös befolkning. Behovvet af en länsman vid Trollhättan synes ock ådagaladt deraf, att der funnits en extra länsman i mer än 20 år, för hvilken kostnaden under de första 20 åren bestreds af Trollhätte kanalbolag, men sedan 1877 har hans aflöning utgått från anslaget för särskild polisstyrka på landet. Utskottet har också föreslagit, att dessa båda sätt skulle användas för länsmannens aflöning. Det första, d. v. s. att kommunen eller egarne af de fabriker, som der finnas, skulle bekosta länsmannens aflöning, har redan upphört att användas, då de ju undandragit sig denna frivilligt åtagna förbindelse; och om man väl måste erkänna, att det är statens förnämsta pligt att skydda sina medborgare till lif och egendom och att staten icke kan fullgöra denna förpligtelse, om icke det finnes därför nödvändiga organ, så synes det icke lämpligt att tvinga den enskilde att fullgöra en skyldighet, som åligger staten.

Den andra af Utskottet föreslagna utvägen, eller att för detta ändamål använda det s. k. polisanslaget, mötes af en oformlighet. Då det är af erfarenheten ådagalagdt och nu äfven af Utskottet erkändt, att en länsman der på platsen behöfves, så är det icke lämpligt att för hans aflöning använda ett *tillfälligt* anslag, utan bör anslaget dertill uppföras å riksstaten; och då detta kan ske utan riksstatens ytterligare betungande, endast genom att använda de besparingar, som uppstå genom indragning af tjenster på andra platser, så kan jag icke föreställa mig annat, än att Kammaren gifver sitt bifall i detta fall till Kongl. Maj:ts förslag, hvarå jag anhåller om proposition.

Friherre von Kræmer: Efter det af chefen för Civildepartementet afgifna yttrande skulle jag kunna afstå från ordet, men då jag har begärt det, så ber jag dock att få anföra några ord till förklaring, hvarför jag reserverat mig. Om genom Stats-Utskottets afslag å Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt verkligen någon besparing vunnas, så skulle jag möjligen af 39 § Riksdagsordningen funnit mig föranlåten att biträda detsamma. Men genom detta Stats-Utskottets afstyrkande vinnes ingen besparing, utan det åstadkommes endast en oegentlighet. Såsom redan af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet blifvit upplyst, har vid Trollhättan en länsman faktiskt funnits allt sedan 1857. Denna länsmanstjänst har, så att säga, mer än 20-årig häfd! Och det finnes ingen anledning, att han nu mer än under den förflutna tiden skulle kunna undvaras.

Trollhätte kanalbolag har efter 1877 icke velat betala lönen för denna länsman på den grund, att det 1863 förlorat rättigheten att få ensam disponera de afgifter, som uppbäras af sjöfarten på

*Inrättande
af en läns-
manstjänst
inom Elfs-
borgs län.
(Forts.)*

Inrättande
af en läns-
manstjenst
inom Elfs-
borgs län.
(Forts.)

kanalen. Då föreskref nemligen Kongl. Maj:t, att hvad inkomsterna öfverstege 165,000 kronor skulle inbetalas till handels- och sjöfartsfonden, hvilket i medeltal under 18 år har utgjort 32,000 kronor om året. Kanalbolaget fann sig då ej längre förbundet att göra så stora uppoffringar för kommunen och indrog äfven slutligen, som sagdt, 1877 aflöningen till länsmannen. Konungens Befallningshafvande i länet hade då ingen annan utväg än att af den länet tillkommande delen af anslaget till särskild polisstyrka på landet aflöna länsmannen.

Om nu Stats-Utskottets förslag bifalles, hvad blir följden? Naturligtvis att länsmannen bibehålles och fortfarande aflönas af anslaget till särskild polisstyrka på landet. Det var detta, jag menade, då jag sade, att Utskottets förslag icke ledde till någon besparing, utan blott till en *oegentlighet*. Ty det kan icke nekas, att det är en oegentlighet att från detta anslag, hvilket såsom vi se af en punkt längre fram i Utskottets betänkande, först var 20,000 kronor, så höjdes till 40,000 kronor och nu af Stats-Utskottet föreslås att höjas till 50,000 kronor, nödgas taga medel till denna länsmanstjenst, hvilken alldeles icke är af sådan der tillfällig beskaffenhet, utan har funnits sedan 20 år tillbaka. Det skulle derföre klarligen vara mycket mera egentligt och skulle icke leda till större utgifter, om denna lön uppfördes på ordinarie stat.

Att en länsman der verkligen behöfves, är redan af den förste talarens anförande alldeles klart. Dessutom behöfves blott att besinna, hvilka oordningar, som kunna uppkomma på en plats med en så stor sjötrafik, för att ingen vidare bevisning skall vara behöflig. Ej heller kan man begära, att kommunen skall aflöna honom; ty kommunen underhåller redan två extra polismän. Det är efter mitt förmenande således fullt berättigadt att yrka afslag å Utskottets framställning i denna punkt och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilket jag härmed gör.

Friherre von Essen, Fredrik: Stats-Utskottet har ingalunda förnekat behovet af den polisuppsigt vid Trollhättan, som har satts i fråga, hvilket behof så mycket mera måste erkännas, som det ansetts nödvändigt att der anställa en extra länsman under en längre tid. Men Stats-Utskottet har icke ansett det lämpligt att på fast stat tillsätta en sådan tjänsteman som en länsman på en ort, som antagligen inom få år stiger upp till köping eller stad. Det finnes redan vid Trollhättan en befolkning af nära 4,000 personer, och den stiger för hvarje år.

Man kan för öfrigt lemna derhän, huru lämpligt det är att på en sådan plats på fast stat tillsätta en länsman, som har åtskilliga åligganden utom dem, en polisman har; dessa åligganden kunna bestridas af närmaste i orten befintliga länsman, medan polisuppsigten utöfvas af en dertill särskildt antagen polisman. Då nu ett anslag dertill finnes, hvilket Stats-Utskottet föreslagit Riksdagen att öka, i sammanhang hvarmed Utskottet föreslagit, att kommuner, landsting och enskilda skulle uppmanas att deltaga i underhållet af sådana polismän, så har det syntts Utskottet finnas skäl

för denna lilla besparing, vid hvilken Utskottet dock mindre fäst sig än vid det mindre lämpliga i att vid Trollhättan anställa en ordinarie länsman. Dertill kommer, att erfarenheten visat, att sjelfva polisuppsigten bedrifves bättre af en man, som är särskildt tillsatt just för det ändamålet, än af en länsman, som i många fall har åtskilliga andra åligganden, som draga honom från polisuppsigten, och ej heller torde väljas med uteslutande hänsyn till hans egenskaper i detta fall, såsom det sker med polismannen. Dessa skäl hafva, såsom jag tror, varit afgörande för Utskottet, och tillåter jag mig på grund af dem föreslå Kammaren att bifalla Stats-Utskottets förslag.

*Inrättande
af en läns-
manstjenst
inom Elfs-
borgs län.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: Då jag under några år deltagit i styrelsen för Trollhätte kanalverk, så ber jag att få yttra några ord i frågan. Det har redan blifvit erinradt, att en länsman funnits i Trollhättan öfver 20 år eller sedan 1857. På den tiden hade ännu nya Trollhätte kanalbolag rättighet att uppbära alla de af kanalen fallande inkomster och understödde också med stor frikostighet den kommun, som kanalverket tillhörde, i ett som annat hänseende, icke blott med anordningar för en gång, som voro ganska betydliga, utan äfven med årliga anslag till åtskilliga för kommunen nyttiga ändamål, bland dessa också ett anslag till en länsman, som hade i uppdrag att upprätthålla ordningen och förrätta länsmanstjenst inom denna kommun. Men sedan från och med 1863 handels- och sjöfartsfonden blef berättigad att erhålla af kanalbolagets behållna inkomster hvad som går öfver 165,000 kronor om året, så är det alldeles uppenbart, att de utgifter i och för kommunens räkning, som af kanalbolagets styrelse beviljades, effektivt bestriddes af handels- och sjöfartsfonden alla de år, då inkomsterna öfverstege 165,000 kronor, hvilket de med undantag af ett eller två år alltid gjort. Under sådana förhållanden ansåg styrelsen såsom en skyldighet att reducera de årliga bidrag, som under äldre förhållanden blifvit medgifna, och det så mycket mera, som kommunen så högst betydligt utvecklat sig, och åtskilliga större industriella verk och inrättningar med vida större personal än som hörde till kanalverket, der anlagts, och det således icke längre fans någon särskild anledning för kanalverket att bekosta denna särskilda utgift. Af denna anledning blef anslaget från kanalverket till länsmannen indraget år 1877, men så nödvändigt ansåg Konungens Befallningshafvande det vara, att det på platsen funnes en polisman, att medel till en sådans anställande utverkades af det särskilda anslaget till en polisstyrka på landet.

Trollhättans kommun har emellertid icke förbisett sin förbindelse att bidraga till ordningens upprätthållande, ty till två särskilda polisbetjenter utgår aflöningen från kommunen, men det finnes ingen chef för dessa, hvilket det dock är alldeles nödvändigt att hafva, om någon ordning skall kunna upprätthållas. Denne torde det väl vara skäl, att statsverket aflönade. Svårligen torde man kunna anse, att länsmannen i ett distrikt med 12,000 invånare kan vara lämplig till polischef i ett samhälle med öfver

Inrättande
af en läns-
manstjenst
inom Elfs-
borgs län.
(Forts.)

4,000 invånare, af hvilka största delen utgöres af arbetarefamiljer.

Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har redan fästat uppmärksamheten derpå, att polisanslaget är ett tillfälligt anslag, och att det således icke kan vara lämpligt att till ett fast behof af detta anslag hemta medel.

Hvad nu slutligen den omständigheten beträffar, att Trollbättan utvecklar sig och framdeles möjligen kan blifva en stad, så känna vi alla, hvilka högst vidlyftiga anstalter, som fordras för att förvandla en landskommun till en stad, och för min del har jag, som känner åsigtorna på platsen, ingen anledning att antaga, att en sådan fråga inom den närmaste framtiden skall uppkomma.

På grund häraf får jag yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Törneblad: Då jag inom Stats-Utskottet har deltagit i detta ärendes behandling, så vill jag gifva skäl för den uppfattning, som der gjort sig gällande, nemligen att Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt icke bör bifallas. Då det gäller inrättandet af fasta landstatstjenster, så är det klart, att det äro åtskilliga faktorer, som dervid äro att taga i betraktande. Om det också är riktigt, att genom Utskottets förslag icke för ögonblicket åstadkommes någon besparing för statsverket, så är det dock en principalsak af icke ringa vigt att inrätta en ny tjenst på ett ställe, der den förut icke funnits.

Gäller det nu att tillskapa ett nytt länsmansdistrikt, så kan man göra afseende dels på arealen, dels på folkmängden och dels på öfriga förhållanden. Hvad då först *arealen* beträffar, så är det sant, att det nuvarande distriktet är rätt stort, men minskningen deraf genom Trollbättans borttagande blir högst obetydlig. Beträffande *folkmängden*, så omfattar distriktet enligt de sista uppgifterna 11,843 personer, men skulle derifrån Trollbättan med omkring 4000 personer borttagas, så blefve i sjelfva verket det återstående distriktets folkmängd icke mera än 7,800 personer, således 2000 personer mindre än medeltalet i länsmansdistrikten i Elfsborgs län, hvilket är 9,663 personer. Sedan således det visats, att hvarken arealen eller folkmängden fordra distriktets delning, så återstår det att se till, huruvida af öfriga förhållanden påkallas inrättandet af denna länsmanstjenst. Jag ber då att få ytterligare betona, hvad Friherre von Essen redan har framställt, nemligen att en länsmans befattning och en polis chefs befattning icke är det samma. Dels fordras för dessa tjenester olika kvalifikationer, ty länsmannen har äfven ofantligt mycket annat att göra, utom hvad som åligger polismannen, dels är ock förhållandet sådant, att man till polisbefattningen kan göra anspråk på bidrag af enskilda, som hafva intresse i saken, eller också af kommunen. Det är denna väg, på hvilken man på senare tiden har slagit in, nemligen att endast gifva statsbidrag till aflönande af särskild polisstyrka på landet, och detta är ett steg i den rätta riktningen till att få polisbevakningen på landet fullt ändamålsenlig och tjenlig. Nu

har här upplysts, att redan inom Trollhättans socken finnes ett par polismän, fastän det icke finnes någon chef för dem. Om en sådan behöfves, så kan han ju vinnas på föreslaget sätt, nemligen med användande af det särskilda anslaget. Utskottet har deremot icke velat vara med om att tillskapa en särskild länsmansbefattning blott för ett polisbehof, då medel för detta finnes å detta anslag, som jag hoppas nu skall ytterligare höjas.

Af alla dessa skäl anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Ericson: Denna fråga är så obetydlig, och den har blifvit så fullständigt utredd af de talare, som hafva uppträdt före mig, att jag icke skulle hafva begärt ordet, om jag icke bodde i det allra närmaste grannskapet af denna kommun och således borde känna förhållandena derstädes bättre än kanske någon här närvarande.

Det har redan omnämnts, att Trollhättan är en kommun, der på en inskränkt plats 4,000 invånare äro sammanförda, af hvilka 3,500 äro arbetare. Att lemna en sådan plats utan polisuppsigt torde icke vara rådligt. Detta har icke heller satts i fråga, utan frågan gäller endast sättet, hvarpå denne polisman skall aflönas, och hvarifrån han skall tagas. Om han tages från det närliggande distriktet, som tillsammans med Trollhättan har 12,000 invånare, af hvilka nära 4,000 äro arbetare och bo alldeles tillsammans i en by, så torde Herrarne finna, att antingen skall länsmannen bo utom denna by, hvilket naturligtvis icke är lämpligt, eller också i densamma, men då blir han så upptagen af de bestyr, som invånarna derstädes skaffa honom, att den öfriga delen af distriktet får ganska liten eller ringa del af hans verksamhet. Det har icke varit olika meningar om, att en polisman borde finnas vid Trollhättan, men man har sagt, att kommunen borde släppa till medel till polisens aflöning. Härvid ber jag få anmärka, att kommunen redan gjort detta. Kommunen har redan släppt till medel till två polismäns aflönande, motsvarande andra landtkommuners fjerdingmän, men den vägrar att betala aflöningen till en länsman. Dervid är kommunen i sin goda rätt, ty på landet betalar staten polisbevakningen, men i stad gör staden det sjelf, och hvarför Trollhättan i detta fall skulle utgöra ett undantag, därför hafva inga skäl anförts och kunna ej heller några skäl anföras.

Vidare har blifvit sagdt, att de behöfliga medlen skulle anvisas på det anslag, som finnes för aflönande af extra polisbevakning på landet. Men här är icke fråga om någon extra polisbevakning, utan om en, som ständigt behöfves, och fråga är, om detta anslag får tagas i anspråk för sådana ändamål som nu förevarande, ty det är afsedt till "aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landet, der sådan kunde af förhållandena påkallas, äfvensom till belöningar för gröfre brotts upptäckande samt för brytares efterspanande eller gripande". Dessa äro de regler, som Riksdagen har ställt upp för detta anslag. Här är, som sagdt, icke fråga om ett tillfälligt behof, utan behofvet är permanent.

Inrättande af en länsmanstjänst inom Elfsborgs län.
(Forts.)

*Inrättande
af en läns-
manstjänst
inom Elfs-
borgs län.
(Forts.)*

Ty det kan ju icke nekas, att det finnes behof af en stadigvarande polisman, som skulle vara chef för de poliskonstaplar, hvars aflöning kommunen sjelf bekostar.

Jag vill mot Friherre von Essens yttrande påpeka, att Trollhättan är ingenting annat än en ren landtkommun och måste såsom en sådan betraktas, ty den förhoppning, som Friherren uttalade, att Trollhättan snart skulle blifva en köping eller stad, är mycket svagt grundad. För att en kommun skall kunna ombilda sig till stad, är det nödvändigt, att den jord, på hvilken kommunen är belägsen, är tillgänglig för köp. Så är här icke fallet, ty jorden tillhör Trollhätte kanalbolag. När Trollhättan under sådana förhållanden kan uppstiga till stad, kan ingen nu förutse.

Emellertid, som förhållanden nu äro, så är Trollhättan en ren landtkommun, som har samma rätt som andra landtkommuner att få sitt behof af polis på statens bekostnad tillfredsstäldt. Och då det anslag, som är stäldt till Kongl. Maj:ts disposition för aflöning af särskild polisstyrka å landet, icke bör användas till sådana här ständiga behof, så anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och om afslag å Utskottets framställning. Jag gör detta så mycket hellre, som vårt land är i hela den civiliserade världen det land, der landtpolisen står på de klenaste fötterna. Dessutom är det ju icke fråga om att öka ett anslag, utan endast om användning af de medel, som Riksdagen redan anslagit till landtpolisen, att göra en öfverflyttning från ett distrikt till ett annat, der det finnes ett större behof.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ekström: Jag ber att mot Stats-Utskottets utlåtande i den nu föredragna punkten få erinra, att Stats-Utskottet här gjort sig skyldigt till en anmärkningsvärd inkonsekvens i förhållande till hvad Utskottet förlidet år yttrade i fråga om disposition eller användande af det särskilda anslaget till polisstyrka på landet. Utskottet har nemligen nu sagt: Om än, på sätt uppgifvet blifvit, den talrika arbetarebefolkning, som är samlad vid Trollhättan, framkallar ett särskildt behof af polisuppsigt, vill det dock synas Utskottet att sådan lämpligen bör kunna anordnas på det sätt, att särskild polis anställas, hvilkens aflöning, i den mån densamma icke anses böra bekostas af kommunen eller af egarne till de industriella verk och inrättningar, som använda den polisuppsigten företrädesvis påkallande arbetarebefolkningen, torde kunna bestriidas af det för dylikt ändamål sedan flera år tillbaka år efter år beviljade extra anslag.

Förlidet år, då Statsrevisorerna hade gjort anmärkning angående vissa från extra-anslaget till polisstyrka på landet bestridda utgifter, resonnerade Stats-Utskottet på helt annat sätt. Utskottet yttrade då: "Detta anslag är sålunda endast afsedt att i mån af behof användas vid de särskilda tillfällena, då den ordinarie polisbetjeningen å landet icke anses vara tillräcklig för ordningens upprätthållande, eller till belöningar åt enskilda personer, som

lemnad ordningsmakten verksamt biträde; hvadan detsamma torde böra tagas i anspråk allenast vid utomordentliga tillfällen och icke till bestridande af utgifter för landtpolisen af mera stadigvarande natur.“ Deraf framgår ju tydligen, att Stats-Utskottet har ansett, att nämnda anslag borde användas endast vid utomordentliga tillfällen, men detta är ju icke något utomordentligt tillfälle. Tvärtom är det ju af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet anfördt, att denna polistjenst har behöfts i mera än två decennier. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att dessa begge uttalanden af Stats-Utskottet stå väl tillsamman, utan Stats-Utskottet måste nu hafva glömt bort den uppfattning, Utskottet förlidet år hade angående användandet af nämnda anslag.

Hvad nu sjelfva saken angår, synes det mig alldeles ostridigt, att Kongl. Maj:ts proposition bör vinna bifall framför Stats-Utskottets nu framställda förslag. Det har här blifvit yttradt, att det skulle vara så stor skilnad mellan en fast länsman och en extra polisuppsyningsman. Jag skulle gerna vilja veta, hvori den skilnaden egentligen skulle bestå. Jag har sjelf någon erfarenhet af sådana förhållanden, hvarom här är fråga. I det län, hvars höfding jag har äran vara, ligger nemligen Vernamo köping, som i sin kommunalstadga har fått sig ålagd skyldighet att bekosta en polisuppsyningsman och, om så skulle befinnas nödigt, äfven tjänstebiträde åt denne. Men länsmannen i det distrikt, inom hvilket köpingen är belägen, har också, enär bostället är indraget, sin bostad i sjelfva köpingen, och detta just med afseende på den polisuppsigt, som der är erforderlig. Vernamo har dock icke någon större befolkning. Huru mycket mera skall då icke en sådan uppsigt vara af behofvet påkallad vid Trollhättan, der, enligt hvad här blifvit uppgifvet, en befolkning af öfver 4,000 personer finnes! Hvad har då en sådan här polisuppsyningsman att göra? Jo, precis det samma som en länsman, nemligen att vaka öfver att allmän ordning upprätthålles. Derrör måste han vara fullt kunnig om, när förbrytelser begås, som rubba den allmänna ordningen, och tillika måste han noga känna, hvad rättighet han har att inskrida för att söka tillvarataga och lagföra de personer, som göra sig skyldiga till förseelser mot den allmänna ordningen.

Jag har icke funnit, att det kunde gå för sig att medgifva denne länsman rättighet att flytta från köpingen. De förseelser, som inom distriktet tima, och de förbrytelser, som der begås, skola åtalas af länsmannen, och han har tillika att besörja efterspaningar efter brottslingar. Polismannens verksamhet kan åter icke sträckas utöfver köpingens område.

Då det dessutom icke här är fråga om att öka statsverkets utgifter, utan endast att till annat ändamål använda en uppkommen besparing, så kan jag för min del icke se något giltigt skäl till afslag, utan yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Bergström: Då den synpunkt, från hvilken föreliggande fråga bör ses, enligt min mening är riktigt framhållen af Friherre Ericson, skall jag inskränka mig till att instämma i hvad

*Inrättande
af en läns-
manstjenst
inom Elfs-
borgs län.
(Forts)*

Inrättande af en länsmanstjänst inom Blekinge län. (Forts.)

han har yttrat och yrka afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner först på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan och sedan derpå, att Kammaren skulle, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatt inrättande af trälänsmans-tjänster i Blekinge län.

Mom. b) 2:o.

Herr Statsrådet Hederstierna: Då jag här icke ämnar göra något yrkande i motsats mot hvad Stats-Utskottet har hemställt, så sker det icke därför, att jag icke fortfarande anser, att inom Blekinge län böra anställas så många länsmän, som Kongl. Maj:t äskat, utan därför, att Stats-Utskottet å ena sidan sagt, att Utskottet anser detta behof *icke ännu* vara oafvisligen påkalladt, hvarför förslaget derom *icke för närvarande* torde böra vinna Riksdagens bifall, samt å andra sidan därför, att de löner, som äro afsedda att öfverföras till Blekinge län, icke ännu äro lediga och sannolikt icke heller på flera år komma att blifva det; men då detta inträffar, lärer Kongl. Maj:t icke underlåta att förnya sin proposition om inrättande af ifrågavarande länsmanstjänster, och jag tager för gifvet, att Riksdagen då kommer att bifalla densamma.

Herr Törneblad: Då något särskildt yrkande icke blifvit framställt, kunde det vara öfverflödigt att taga till ordet, men eftersom jag i Utskottet deltagit i frågans behandling och medverkat till det slut, hvartil Utskottet kommit, har jag trots det vara lämpligt att yttra några ord. Vid bedömandet af de ifrågavarande länsmanstjänsternas behöflighet har Utskottet tagit hänsyn till kollegiernas yttrande i ärendet. Kammarkollegium och Statskontoret hafva nemligen i samfäldt utlåtande yttrat: "Kollegierna finna ett och annat af de föreslagna distrikten hafva nog ringa utsträckning eller folkmängd, såsom Mjelby distrikt af icke fullt en kvadratmils vidd och Hellaryds distrikt med en folkmängd af endast 5,927 personer", men — så ungefär fortsätta kollegierna — då ojemnhet i distrikten i alla fall icke synes kunna undvikas, m. m., så tillstyrkes inrättandet äfven af ifrågavarande distrikt. Såsom Kammarens ledamöter torde finna, innebär detta yttrande i sjelfva verket ett tillstyrkande af mycket svag art, hvilket nästan gränisar till ett afstyrkande. Vid detta förhållande, och då, såsom från statsrådsbänken blifvit omförmäldt, det icke nu skulle ifrågakomma att inrätta distrikten, utan först längre fram, när medel blifva dertill disponibla, har Utskottet ansett sig hafva skäl att afstyrka propositionen i denna del.

Jag yrkar naturligtvis bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och Utskottets hemställan bifölls.

Mom. c).

Grefve Mörner: Då från statsrådsbanken ingen gensaga inlagts mot denna Stats-Utskottets framställning, kunde det väl tyckas, att äfven jag kunde låta dervid bero och icke upptaga Kammararens tid med något yttrande i denna fråga. Men en sak är institutionen, en annan sak är personen; och då det, som angår regeringsmakten, må af den enskilde riksdagsmannen vidröras, äfven om det icke sker af den, som är närmare att föra regeringens talan och bevaka statsrättsliga förhållanden, torde det tillåtas mig att nu yttra några ord. Då 1809 års grundlag stiftades, sökte lagstiftarne att i densamma väl värna och häfda om folkets rättigheter, men på samma gång äfven att tillförsäkra regeringen den frihet, som var nödvändig vid utöfningen af regeringsmakten, för att icke Riksdagen skulle kunna ingripa såsom egentligen styrande eller regerande i sådana ärenden, som voro att hänföra till egentliga administrativa mål. Det är efter mitt begrepp icke heller Riksdagen värdigt att vilja draga åt sig all den yttersta småaktighet af makt, som möjligen skulle kunna ega rum, i fall man ytterst noga skulle bevaka hvarje punkt och säga: "nej, här skola vi nödvändigt hafva ett ord med i laget, här får icke regeringen ensam besluta." Har svenska folket och svenska Riksdagen icke det förtroende till sin regering, att man åt densamma kan öfverlemnna att bestämma öfver sådana angelägenheter, hvilka, af ringa vikt i och för sig sjelfva, falla helt och hållet inom administrationens område, då är det i sanning illa bestäldt och, hvad värre är, då äro vi på väg att närma oss det samhällsskick, som egde rum under den tid, då regeringen egentligen endast var en exekutiv myndighet under Riksdagens kontroll och inseende och regeringsmyndigheten således hufvudsakligen bestod i att verkställa hvad Riksdagen hade beslutit, och äfven om den styrelsen icke medförde rent förderfliga följder, utan på det hela taget aflopp på ett något bättre sätt, än sannolikt kunnat synas, så lemnade den dock sorgliga minnen efter sig, och för sin tid en fast öfvertygelse om dess olämplighet. — Hvad är det då, som Kongl. Maj:t nu begär? Ingalunda något nytt anslag! Kongl. Maj:t begär icke det ringaste i anslagsväg. Kongl. Maj:t begär endast att få använda nu lediga och hädanefter ledigblifvande aflöningsbelopp för den embetsmannacörps, som utgöres af kronofogdar, häradskrifvare och länsmän, på de punkter af riket, der Kongl. Maj:t finner, att dylika befattningar behöfva inrättas. Denna enkla begäran afslår Stats-Utskottet, antydande att ett sådant ärende vore för viktigt för att undandragas Riksdagens pröfning i hvarje förekommande fall. Detta ärende, att reglera om ändring eller rättare förflyttning af några landsstatstjenstemäns löner, är dock väl egentligen endast en administrativ angelägenhet af den art, att den borde åt regeringsmakten öfverlemnas. Men, säger man, det gör ju ingenting, att förvara denna rättighet åt Riksdagen, då Riksdagen numera sammanträder hvarje år. Derpå svarar jag: deri ligger ingen garanti för ett godt ordnande af landsstatsförhållandena, ty Riks-

Användandet af löner, som blifvit lediga genom indragning af vissa landsstatstjenster.

*Användan-
det af löner,
som blifvit
lediga genom
indragning af
vissa lands-
statstjänster.
(Forts.)*

dagen har ibland ganska besynnerligt lynne, och de mest grundade framställningar röna icke alltid bifall. Vi hafva nyss sett, att Stats-Utskottet yrkat afslag på inrättandet af en länsmanstjänst, som här blifvit — såvidt man får antaga, att alla, som ej yttrat sig deremot, varit för förslaget — nästan enhälligt bifallen. Det var godt och bra denna gång, men alltid lyckas ej att bryta Stats-Utskottets vilja, och slutliga utgången är ännu oviss. Att i den andra punkten icke yrkades någonting, förbigår jag helst; det var något besynnerligt med den saken. Hvad jag har velat säga är emellertid, att det är Riksdagen hvarken värdigt eller lämpligt, att söka draga dessa små angelägenheter under sig, utan man bör väl, som jag förut yrkat, i administrativa ärenden medgifva den makt, som bör administrera, rättighet att styra, och dertill hör att bestämma hvar verkställande maktens underordnade organ böra finnas och verka. Då jag således icke kan inse, att det innebär någon fara för Riksdagen att bifalla hvad Kongl. Maj:t har föreslagit, så får jag för min del yrka, att Kammaren behagade, med afslag å Stats-Utskottets förslag, bifalla Kongl. Maj:ts uti ifrågavarande ämne gjorda framställning.

Friherre von Essen, Fredrik: Den siste ärade talaren har indragit denna fråga inom området af den högre politiken, nemligen förhållandet statsmakterna emellan. För min del kan jag dock icke finna, att frågan har en sådan betydelse. Visserligen erkänner jag, att ett afslag å ifrågavarande framställning skulle kunna tydas såsom misstroende mot regeringen, men lika litet som jag för min del låtit mitt votum inom Stats-Utskottet bestämmas af något sådant motiv, lika litet tror jag, att någon annan ledamot af Utskottet gjort det. Visserligen är det ganska många riksdagsmän, synnerligen inom Andra Kammaren, som hafva särskilda intressen, när dessa länsmansfrågor förekomma, och som gerna vilja lägga sig deri, men det har dock visat sig, att dessa personer gerna lemna regeringen större förtroende i vida viktigare frågor än denna. Detta har visat sig i den nyss verkställda regeringen af vissa stater och det kommer, enligt hvad jag har mig bekant genom den förberedande behandlingen inom Stats-Utskottet, att ytterligare visa sig, när frågan om reglering af post- och telegrafverkens stater förekommer till behandling i Kamrarna, för hvilka stater föreslås, att regeringen må fritt disponera möjligen blifvande öfverskott för de nämnda verkens utveckling.

För att nu återkomma till sjelfva frågan, har det emellertid ingalunda varit något misstroende till regeringen, som bestämt mitt votum i denna fråga, utan det har bestämts af det skälet, att jag hyser den åsigt — hvilken åsigt, enligt hvad jag vet, delas af ganska många — att det är illa bestäldt med vår landtpolis. Jag är öfvertygad, att äfven om man skulle sätta till det dubbla antalet länsmän, så skulle ändå icke behovet af polisuppsigt på landet blifva nöjaktigt tillgodosedt. Det upplystes i Stats-Utskottet, huru en länsman, som dock ansågs sköta sin tjänst väl, hade ett område af icke mindre än 120 kvadratmil att öfvervaka. Hvar

och en skulle väl tycka, att det i ett sådant distrikt skulle behövas minst 20 länsmän. Jag anser för min del, att med länsmansinstitutionen är icke landets behof af polisuppsigt nöjaktigt tillgodosedt. För att samhället i det fallet skall hafva den trygghet, som man har rätt att påräkna, måste därför denna institution ombildas, och polisuppsigten läggas i händerna på andra personer, som på grund af sin utbildning, sin uppfostran och sina vanor är bättre egnade att sköta detta kall, än länsmännen i allmänhet äro. För att nu icke tala om så stora distrikt, att länsmannen, om t. ex. ett mord blifvit begånget i ena ändan af distriktet, skulle behöfva 10 dagar för att kunna komma till stället och börja anställa spaningar efter brottslingen, äro dock äfven i mellersta och södra Sverige svårigheterna för länsmännen att kunna effektivt utöfva polismakt så stora, att man nästan kan säga, att vi icke hafva någon landtpolis alls. Jag skulle kunna anföra flera exempel från min hemort, der länsmännen visserligen allvarligt söka fylla sin pligt, men icke kunna det, emedan distrikten äro för stora, hvartill kommer att de äfven hindras derifrån af åtskilliga göromål, som icke borde upptaga deras tid. Jag tillåter mig emellertid icke att afvika så mycket från ämnet, att jag ens vill häntyda på, hvilken organisation af landtpolisen som har föresväfvat mig, men jag har, såsom sagdt, föranledts att biträda detta Utskottets förslag endast därför, att jag hyser misstroende för sjelfva länsmansinstitutionen. För öfrigt har jag så mycket snarare trott, att man här icke skulle kunna neka att antaga Utskottets förslag, som Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har upplyst, att det för närvarande icke är någon brådska med tillsättandet af dessa platser, emedan flere af de tjänster, hvilkas aflöning dertill skulle användas, ännu icke äro lediga och kanske icke på länge blifva det och det således alls icke är fråga om någon omstörtning eller brådska.

Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om man helt enkelt kunde bifalla Stats-Utskottets förslag utan att framkalla sådana hjernspöken af politisk söndring, som den föregående ärade talaren har velat framställa för Kammaren.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner först på bifall till momentet och sedan på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

“Den, som bifaller mom. e) i 3 punkten af Stats-Utskottets Utåtande N:o 12 a, röstar

Ja;

Användandet af löner, som blifvit lediga genom indragning af vissa landsstatstjänster.
(Forts.)

*Användan-
det af löner,
som blifvit
lediga genom
indragning
af vissa
landsstats-
tjänster.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet och bifalles Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44;

Nej—42.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

4 punkten.

Lades till handlingarna.

5 och 6 punkterna.

Biföllos.

7 punkten.

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.*

Herr von Möller: Stats-Utskottet har tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition i föreliggande punkt allenast på det sätt, att på extra stat anvisas ett belopp af 10,000 kronor att användas till anordnande af högre undervisning i mejerihushållning vid *Ultuna och Alnarps* landbruksinstitut; och friherre Cederströms motion om anvisande af anslag till *endast en* högre mejeriskola vid Alnarp har Utskottet afstyrkt, alldenstund Utskottet, biträdande hvad i statsrådsprotokollet anförts, funnit, att "en enda, i sydligaste delen af Sverige förlagd, högre mejeriskola svårligen skulle kunna för landets alla provinser afhjelpa behovet af undervisning och handledning i rationel mejeriskötsel", "emedan förhållandena äro så olika i skilda delar af vårt vidsträckta land". Jag för min del kan icke instämma i detta uttalande. Vi hafva lärt mejerihandteringen ifrån Holstein, och vetat att tillämpa den i södra Sverige, och den har sedan spridit sig till mellersta delen af vårt land. Det förekommer större afstånd och skiljaktighet i förhållanden mellan Holstein och Alnarp än mellan Alnarp och Ultuna.

Jag för min del anser, att Sveriges landtbrukare för det närvarande kunna nöja sig med *en* högre mejeriskola, blott denna enda blir fullgod. Det af landbruksakademien föreslagna anslaget af 4,000 kronor till lön och 1,000 kronor till öfriga omkostnader för hvarje skola anser jag för min del icke vara tillräckligt. Det blefve en ovilkorlig följd, att en sådan högre landtbruksskola, i hvilken naturligtvis åtskilliga försök i vissa rigtningar skulle komma att ega rum, ingrepe i gången af sjelfva mejerihandterin-

gen vid det ställe, der den blefve placerad, vare sig detta blefve vid Alnarp eller Ultuna. Detta åter komme obetingadt att förorsaka kostnader för den gård, der försöken skulle anställas, och dessa kostnader borde väl också godtgöras af den fond eller det anslag, som tillerkänts skolan. Det måste äfven tagas i betraktande bostäder för eleverna, äfven om man icke skulle här i Sverige, såsom vid de utländska instituten eger rum, bry sig om platser för så kallade hospitanter eller tillfälliga besökande, vare sig egendomsegare eller andre, som skulle vilja tillbringa någon tid vid denna skola. Läger man dertill kostnaderna för kemikalier och öfrig undervisningsmateriel, torde det vara mycket klart, att de 1,000 kronor, som af landbruksakademien blifvit föreslagna för dessa ändamål och som skulle ingå i de 5,000 kronorna för hvarje skola, icke på långt när komma att räcka till. Frågan torde då blifva, hvilket af de två föreslagna ställena, Alnarp eller Ultuna, vore lämpligast för en högre mejeriskola. Jag för min del biträder härvid den åsigt, som jag äfven tror delas af åtskilliga, att Alnarp vore lämpligast. Jag vill såsom skäl för denna åsigt blott anföra ett enda faktum, som torde visa, att Ultuna, fastän det redan har en *lägre* mejeriskola, dock icke nått någon högre utveckling i hvad som rör mejerihandteringen, nemligen att vid Ultuna under år 1880 åtgingo nära sex kannor mjölk för att producera ett skålpund smör och under år 1881 användes 6¹/₄ kannor mjölk för att frambringa nyssnämnda quantitet smör. Detta quantum står att läsa i landbruksakademiens handlingar för år 1880 och landsbruksingenjörens berättelse för 1881 rörande mejerihushållningen. Under sådana förhållanden tror jag det ännu vara för tidigt att vilja placera en högre mejeriskola vid Ultuna. Det kan väl komma den tid då äfven mejerihandteringen der utvecklats sig så, att man kan hafva skäl att der önska en högre mejeriskola, men för närvarande tror jag det icke vara händelsen. Landbruksakademien har förklaradt, att undervisningen skulle ske, i likhet med det sätt, som användes i Köpenhamn vid Landbohöiskolen och äfven vid finska landbruksinstitutet på Mustiala, hvilket under sistlidet år omorganiserats. Man har förbigått mejeriläroverket vid Raden i Mecklenburg och detta, tror jag, med fullt skäl, emedan här i Sverige icke för närvarande är fråga om inrättande af en försöksstation i den utsträckning som vid Raden. Men landbruksakademien har föreslagit, att denna undervisning endast skulle meddelas åt *manliga* elever. Jag för min del tror, att man i detta fall borde följa exemplet i Finland. Herrarne torde väl erinra sig den stora utveckling, som der egt rum i fråga om mejerihandteringen, och denna utveckling torde uteslutande böra tillerkännas de länsejor, som hafva blifvit utbildade vid Finlands landbruksskolor, och hvilka, jag är öfvertygad om, äfven vid den nu skedd reorganisationen af landbruksinstitutet på Mustiala lemnats tillfälle att ännu mera utbilda sig i sitt yrke. Dessa länsejor kringresa och lemna undervisning hufvudsakligen åt de mindre jordbrukarne. Ty der likasom här är fallet, att den mindre jordbrukaren icke har tillfälle att er-

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)*

Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)

hålla någon god undervisning i mjölkhushållningen. Han har icke heller råd att aflöna en särskild mejerska. Derfor hafva också några hushållningssällskap i Sverige följt det finska exemplet och antagit länstjänstgör, som resa kring i länen. Jag nämner detta under den förhoppning att, när en organisation af en högre mejeriskola här skall ega rum, man äfven i den skolan måtte inrymma platser för sådana qvinliga personer, hvilka sedermera skulle kunna tjänstgöra såsom länstjänstgör i Sverige. Jag antager, att det icke kan vara meningen att lemna platser vid dessa högre landbruksskolor åt vare sig män eller fruntimmer, hvilka der skola lära mejerihandteringens *abc*, utan allenast åt sådana personer, som redan hafva lärt sig detta *abc* och äro hemmastadda i manipulationerna och de första grunderna af yrket,

Stats-Utskottet har ifrågasatt, "huruvida för samma undervisning lämpliga lärarekrafter stå att vinna". Jag instämmer med Utskottet deri och anser, att de åtminstone för närvarande icke finnas. Jag anser att, om man vill tyda det så, måste de personer, som vilja egna sig deråt, först taga grundlig kännedom om förhållandena vid utländska institut och der inhemta, hvad som kan vara lämpligt att adoptera, då en sådan skola, som den nu ifrågasatta, här skall anläggas. Men detta sker icke utan kostnader. Dertill fordras reseunderstöd åt sådana lärare eller åt unga män, som hafva studerat kemi och fysik, men som sakna den praktiska erfarenheten i yrket. Man kan likväl icke begära, att de sjelfva skola bekosta dessa dyrbara resor, utan de måste dertill erhålla reseunderstöd, hvilket skulle utgå från detta lilla anslag.

Då chefen för Civildepartementet yttrat till statsrådsprotokollet sig vilja, derest erforderliga medel blifva för ändamålet anvisade, "framdeles underställa Kongl. Maj:ts nådiga pröfning frågan om meddelande af närmare bestämmelser rörande ofta nämnda undervisnings ordnande", anser jag mig berättigad till den förhoppning, att när en sådan läroanstalt fått erforderliga lärarekrafter, den varder på det ändamålsenligaste sätt ordnad, och jag är förvissad om, att äfven chefen för Civildepartementet skall vid närmare påseende finna, att det begärda anslaget af 10,000 kronor för tvenne högre mejeriskolor är alldeles för ringa. Jag anser det tillräckligt allenast till ordnande af *en* skola, då der jemväl skall beredas tillfälle till logement för elever; och derfor får jag, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrka, att Kammarern behagade bifalla Stats-Utskottets förslag, sedan orden "Ultuna och" blifvit utstrukna, hvarigenom det skulle komma att lyda sålunda: att Riksdagen, med afslag å Herr Friherre Cederströms omförmälda motion, må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att på extra stat för år 1883 anvisas ett belopp af 10,000 kronor, att användas till anordnande af högre undervisning i mejerihushållning vid Alnarps landbruksinstitut. Och vågar jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition å detta mitt yrkande.

Grefve Posse, Knut: Då jag inom Stats-Utskottet deltagit i behandlingen af föreliggande fråga, men icke kunnat instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit, och derför afgifvit min reservation, såsom af betänkandet synes, utan att närmare motivera den, ber jag att här få redogöra för de skäl, hvarför jag icke för min del kunnat bifalla Utskottets hemställan och icke heller för min del kunnat i allo instämma i den motiverade reservation, som af Herr Evers blifvit betänkandet bilagd.

Jag anhåller dervid att få genomgå så väl hvad Kongl. Maj:t i frågan har anfört som ock de skäl, Herr Evers åberopat, och skall sedermera bedja att få antyda de grunder, hvarefter jag anser att denna fråga borde betraktas.

Kongl. Maj:t har i statsrådsprotokollet sidan 38 sagt, att här ännu icke finnes någon undervisning för manliga elever, och Kongl. Maj:t anser att det är för mejerihandteringen alldeles nödvändigt, att tillfälle beredes för manliga elever "att vinna de kunskaper, som kräfdes så väl af husbonden och förvaltaren af en mejeriegendom som af dem, hvilka såsom kringresande undervisare borde i denna del af landthushållningen gå allmänheten tillhanda". För min del instämmer jag med den föregående talaren deri, att jag tror det vara bäst att icke uttrycka någon åsigt i den vägen. För min del tror jag nemligen, att, så länge fråga är om undervisning i mejerihandtering, qvinnor kunna lika väl som karlar inhemta densamma, och att, så länge man med mejerihandtering egentligen afser smörberedning, man väl kan hafva samma förtroende för qvinnor som någonsin för karlar. Sedermera har Kongl. Maj:t antydt, att den kurs, som vore afsedd att ordnas vid våra högre landtbruksinstitut, vore afsedd "för dessa instituts elever, som särskildt ville egna sig häråt, äfvensom för andra personer, som önskade besöka landtbruksinstitutet endast för att förvärfva insigt och praktisk skicklighet i mejerihushållningen". Skulle detta tillämpas, blefve naturligtvis följderna, att undervisningen måste anordnas så, att dessa instituts elever kunde begagna sig af undervisningen, och att den således blefve ett bihang, ett appendix till den redan förut ganska ansträngande sysselsättning, desse elever förut hafva. Jag tror att det då blefve, såsom man säger, hvarken hackadt eller malet. En sådan undervisning komme, tror jag, att skapa en mängd dilettanter, hvilka blefve vida underlägsna de mejerskor, som utgå från våra nu varande mejeriskolor, och det vore bestämdt ingen vinst för mejerihandteringen att erhålla sådana, som fått allenast en ganska flygtig och öfvergående inblick i detta ärende. Man bör väl då hellre söka att utveckla en sådan persons kunskap och anlag, som förut har sysselsatt sig med denna sak och som sedermera genom biträde af vetenskap och fortsatt forskning kan komma till någon högre insigt och icke blott till en, jag kan gerna säga, chimèrisk kunskap i ämnet.

Af Kongl. Maj:ts proposition att döma, måste man förutsätta, att för de lärare, som kunna komma att behövas, finnas bostäder vid våra landtbruksinstitut. Man måste anse det, då Kongl. Maj:t

Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)

icke har sagt, att behof af sådana bostäders anskaffning förefinnes. Enligt hvad Herr Evers i sin reservation upplyser, lär det dock icke finnas sådana bostäder på någotdera stället. Han säger nemligen i Stats-Utskottets betänkande sidan 39, att det fattas bostäder så väl åt lärare som elever.

Nu kommer jag till Herr Evers reservation. Han föreslår väl en mejeriskola vid Alnarp, hufvudsakligen af samma skäl, som det jag nyss nämnt, eller att det är bättre att få en väl ordnad i stället för tvenne af motsatt beskaffenhet, och han instämmer deri med Malmöhus läns hushållningssällskaps genom Friherre Cederström till Riksdagen framburna proposition, att man skulle inrätta allenast en högre mejeriskola, hvilken borde såsom "en särskild anstalt sättas vid sidan af institutet, der tillgång på andra för skolan erforderliga lärarekrafter för den teoretiska undervisningen i vissa ämnen lätteligen torde erhållas, äfvensom för att kunna få begagna sig af institutets laboratorium m. m.". Det är just hvad äfven jag önskar, eller att det måtte blifva en vid sidan af den öfriga landtbruksundervisningen fortlöpande kurs. För min del vågar jag dock icke följa Herr Evers i att bestämma platsen för denna skola, ty jag tror det vara ganska vanskligt för den enskilde riksdagsmannen att säga, om den ena platsen är lämpligare än den andra. Det har nyss mot Ultuna anförts en detaljfråga, som väl är temligen svår att genom en diskussion här afgöra; och jag tror icke heller att det är i Riksdagens plena, som sådana saker böra afgöras; men skulle jag på rak arm tvingas att bestämma mitt förord för det ena eller andra stället, så skulle jag lemna det för Ultuna, emedan der redan finnes anlagd, förutom högre landtbruksskola, äfven en af *statens* mejeriskolor. Jag behöfver icke påpeka, hvilken nytta dessa begge statens mejerundervisningsanstalter vid sidan af hvarandra skulle lemna, och huru allting skulle kunna blifva följdriktigt anordnad. Men jag anser, att det står utom den enskilde riksdagsmannens befo genhet att bedöma frågan om platsen för den högre mejeriskolan, och jag vill derföre lemna åt Kongl. Maj:t att bestämma platsen för skolan.

Nu är det visserligen sant, att man kan antaga, att Kongl. Maj:t anser det finnas bostäder *åt lärarne*, eftersom anslag i sådant afseende icke blifvit begärdt. Ej heller i den frågan kan jag afgöra, hvilkendera som har rätt: Kongl. Maj:t eller Herr Evers i sin reservation, men då Kongl. Maj:t icke afsett någon fortlöpande kurs bredvid den andra för mejerihandteringen, är det helt säkert, att det behöfves bostäder åt desse af mig afsedda *elever* och derför ber jag få instämma i Herr Evers' yrkande om särskildt anslags lemnande till anskaffning af bostäder, men vill dervid icke som han ingå i pröfning, om det skall användas till bostäder åt lärarne eller åt eleverne.

Jag vill icke, såsom Kongl. Maj:t eller i likhet med Herr Evers bestämma, om det skall vara manliga eller qvinliga elever.

Jag vill icke såsom Herr Evers bestämma, att anslaget skall fördelas i två poster, den ena å 4.000 kronor och den andra å

1,000 kronor att användas till särskilda ändamål. Jag vill lemna anslaget till Kongl. Maj:ts disposition i närmaste öfverensstämmelse med hvad Herr von Möller yttrat, nemligen så att Kongl. Maj:t må använda anslaget på sätt honom bäst synes.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, vill jag anhålla om proposition å följande förslag:

a) att Riksdagen må på det sätt bifalla såväl Kongl. Maj:ts förevarande framställning som ock Friherre Cederströms omfördälda motion, att på ordinarie stat anvisas ett belopp af 5,000 kronor, att användas till ordnande af en högre mejeriskola vid det af rikets högre landbruksinstitut, som Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, kan finna lämpligt att bestämma;

b) att Riksdagen på extra stat för år 1883 ville bevilja ett belopp af 15,000 kronor till anordnande af erforderliga byggnader för nämnde högre mejeriskola och så att minst 9 elever der samtidigt må kunna erhålla undervisning.

Jag har således icke heller ingått i pröfning af den tid, som dessa elever skulle der vistas, utan lemnat äfven den frågan till Kongl. Maj:ts afgörande. Jag anhåller om proposition å detta förslag.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att nämna, att det numera allmänt erkännes, att man icke anser sig skyldig att tro allt hvad som finnes tryckt, men jag anser det vara både rättvist och billigt, att åtminstone allt som står tryckt i Kongl. Maj:ts proposition och är uppgifvet af underordnade myndigheter må få tros såsom varande fullkomligt sant. Så är dock icke förhållandet i den af Landbruksakademien till Kongl. Maj:t lemnade uppgiften, att undervisningen så väl vid statens mejeriskolor som vid de enskilda mejeristationer, der elever med understöd af statsmedel voro anställda, endast afsåge att utbilda *qvinliga* elever, ty så väl Kongl. Maj:ts nådiga reglemente af den 22 Juli 1858 som af den 14 Maj 1880 tala endast om *elever*, hvadan en föreståndare för en sådan skola är oförhindrad att antaga så väl manliga som *qvinliga* elever.

Friherre Cederström: Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för den högre undervisningens i mejerihushållningen ordnande anvisa ett årligt anslag af 10,000 kronor, hvilket skulle så fördelas, att 5,000 kronor komme att användas vid hvarterdera af de båda landbruksinstituten Ultuna och Alnarp, deraf 4,000 kronor till aflöning åt en lärare i mejerihushållning och 1,000 kronor till årliga försök samt komplettering af undervisningsmaterielen. Det förefaller mig som om ett sådant anslag vore alldeles otillräckligt för att nå det dermed afsedda målet, och att det låge hardt nära gränsen af det omöjliga att med detta anslag, som Utskottet dessutom föreslår skall uppföras på extra stat, ordna undervisningen i mejerihushållning vid dessa institut, att den något så när motsvarar hvad man i den vägen fordrar i våra grannland och hvad vi sjelfva *borde* fordra. Jag kan nemligen icke föreställa mig, att man med dessa belopp kan bilda någon *skola* för den högre mejeri-

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)*

Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihushållning.
(Forts.)

hushållningen. Det är alldeles påtagligt, att här afses endast en lärostols upprättande, och att "högre undervisning i mejeriskötsel" skulle ingå som nytt läroämne vid dessa landbruksinstitut. Såväl landtbruket som mejerihushållningen fordrar emellertid odeladt studium; och det är ingalunda sagdt att den, som passar för landtbruket, äfven har anlag för det ganska mödosamma kallet att efter nutidens fordringar sköta ett mejeri. Institutets stadgar tillåta dessutom icke någon inskränkning hvarken i elevernes antal eller i arbetstiden för de vidtomfattande kurser i landthushållning, som numera fordras genomgångna vid våra landbruksinstitut. Eleverne få nemligen icke välja att efter tycke den ena eller andra månaden studera mejerihushållning, utan de måste egna hela sin tid åt teoretiska studier och praktiska öfningar i det yrke, hvori de önska vinna kunskap efter nutidens högt ställda anspråk. Detta var anledningen, hvarför jag i motionstidens elfte timme, då jag förgäfvos väntat att någon mera erfaren än jag skulle fästa uppmärksamheten härpå, tog mig friheten påpeka, att när Kongl. Maj:t framlade detta förslag, var äfven ett annat förslag i detta ämne, hvilket i mina ögon syntes vara vida att föredraga, Kongl. Maj:ts pröfning understäldt. Detta förslag var först framställt af Malmöhus läns hushållningssällskap för två år sedan och upptogs åter förlidna år af bestyrelsen för 1881 års allmänna svenska landtbruksmöte i Malnö.

Förslaget hade sålunda stöd af två efter mitt förmenande ganska stora auktoriteter. Bestyrelsens för nämnda möte förslag, som afser inrättandet af en *särskild skola* med viss uppgifven organisation, har följande lydelse: att vid Alnarp skulle inrättas en högre, för hela landet afsedd, med särskild föreståndare försedd mejeriskola, der fri undervisning skulle årligen meddelas åt 12 med fri bostad vid skolan försedda elever, fördelade i två kurser, med 6 elever och 6 månaders undervisning i hvarje kurs. För detta ändamål erfordrades dels ett ordinarie anslag af 7,500 kronor årligen, dels ock för en gång till uppförande af nödig byggnad för skolan ett belopp af 24,575 kronor samt till anskaffande af en 4 hästars ångmaskin, erforderliga instrument och undervisningsmateriel 4,000 kronor.

Såsom herrarne finna, var detta ett förslag till en fullständig organisation af en *särskild skola* för meddelande af undervisning i den högre mejerihushållningen, och jag för min del ansåg, att, då vi så länge dröjt att i detta fall följa det exempel, våra bröder i Finland och Danmark gifvit oss, fans det icke något skäl att ännu en gång undanskjuta denna sak genom framläggande af ett förslag, som, om det utföres enligt min tanke, icke är af beskaffenhet att kunna bilda några elever, lämpliga att ens sköta ett mejeri på rationellt sätt, mycket mindre att såsom mejerikonsulenter tillhandagå med råd och upplysningar samt vid behof lemna undervisning i den högre mejerihushållningen åt andra. Mejerihushållningen är nu för tiden, mine Herrar, helt enkelt en *vetenskap*. Man kan därför icke idka denna näring med anspråk att kunna täflla med andra länders producenter af mejerialster, utan att full-

komligt känna de vetenskapliga grunderna för mejerihandteringen. Och dessa vetenskapliga grunder äro lyckligtvis nu icke längre någon hemlighet, utan fullkomligt kända faktiska rön, som lätt nog kunna läras; men man måste naturligtvis begagna de rätta medlen för att blifva delaktig af denna kunskap.

Den förste talaren omtalade, huru denna undervisning är ordnad i Finland. Jag ber att få nämna huru den är ordnad i Danmark. Der är den teoretiska undervisningen förlagd till Landbohöiskolen i Köpenhamn. För att vinna inträde i denna skola fordras icke litet. Det fordras, att den sökande skall förut hafva genomgått en minst sex månaders praktisk kurs vid något större mejeri, som står under en sorts inspektion af Professor Segelcke, — en man som utöfvat ett utomordentligt stort inflytande på mejeriskötseln i Danmark. Dessa elever skola icke blott månatligen afgifva rapporter öfver sin verksamhet, utan äfven besvara dem förelagda spörsmål rörande olika delar af mejerihandteringen m. m. Sedan denna kurs är genomgången, är eleven mogen för inträde vid Landbohöiskolen. Här studeras mejeriskötseln hufvudsakligen teoretiskt, dock under ständigt experimenterande. Efter slutad kurs här står eleven fortfarande under en sorts öfverkontroll, att jag så må säga, af Professor Segelcke, som kan sägas vara i viss mening öfvermejerist för hela Danmark. Följden häraf är också, att Danmark intager måhända det främsta rummet af alla länder på jorden i afseende å denna näring.

Så långt vågar jag visst icke hoppas att vi skola komma; och detta är så mycket mera bedröfligt, som vi hafva många fördelar framför Danmark, såsom t. ex. rikligare tillgång på is och lätt åtkomliga ämnen för densamma förvarande. Vi kunna äfven producera en bättre råvara till följd af våra utmärkta beten och den större tillgången på hö från såväl naturlig äng som vall, i hvilka båda synnerligen viktiga omständigheter vi stå betydligt före Danmark. Ty huru man än vill söka med vetenskapens hjälp bereda större eller mindre ersättning för detta foderämne, är det dock ett faktum, att detsamma alltid blifver i väsentlig mån bestämmande för den färdiga mejeriproduktens godhet.

Jag vill icke längre trötta herrarne. Det är första gången jag har äran tala i Kammaren. Det torde af hvad jag anfört vara klart, att jag är en varm anhängare af bestyrelsens för sistlidna års allmänna landbruksmöte i Malmö förslag. Man har ifrågasatt, huruvida det vore lämpligt att förlägga denna skola till Alnarp. Jag anser att, när Malmöhus län eller rättare provinsen Skåne har mejeriskötseln till väsentligt näringsfång, det måste betraktas såsom ett stort statsintresse, som man här har att bevaka; ty näst det rena landbruket är väl mejeriskötseln Skånes förnämsta näring och en näring, som mer eller mindre berör en betydlig del af provinsens befolkning. Här gäller det således ett mycket stort intresse, som icke kan förnekas, lika litet som det bör af statsmakterna förbises. Denna omständighet har äfven det goda med sig att, om skolan förlägges till Alnarp, ett välgörande tryck kommer att å densamma utöfvas, hvarigenom man har anledning hoppas

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.
(Forts.)*

Anslag till anordnande af högre undervisning i mejerihushållning.
(Forts.)

att skolan skall hålla sig i nivå med nutidens bästa läroanstalter inom detta område.

Utskottet har emellertid icke varit mycket gynsamt stämtd för detta förslag; men då jag icke af de skäl Utskottet anfört finner mig på minsta sätt tillfredsstäld, tager jag mig friheten yrka afslag å Utskottets betänkande i nu föredragna punkten och bifall till den af Herr Evers afgifna reservation.

Herr Evers: Då jag icke kunnat biträda den hemställan, Stats-Utskottet på grund af Kongl. Maj:ts förslag i förevarande ärende afgifvit, har jag i en särskild reservation i korthet angifvit mina skäl därför. Innan jag nu går att något närmare utveckla dessa, anhåller jag att få betyga Herr Civilministern min tacksamhet för det uttalande till statsrådsprotokollet, som återfinnes å sid. 37—43 i Kongl. Maj:ts proposition, i denna för vårt land så viktiga angelägenhet. Behovvet af en högre mejeriundervisning har i det underdåniga memorial, som Landbruksakademiens förvaltningskomité den 16 September sistlidna år till Kongl. Maj:t afgaf, blifvit så klart och tydligt ådagalagdt, att jag för min del har dertill ingenting att tillägga, och jag är viss om att detta också af alla inom denna Kammare inses. Mot förslaget hufvudsyfte har jag ingenting att erinra, utan det är endast mot det af Landbruksakademiens förvaltningskomité föreslagna sätt att ordna denna högre undervisning i mejerihushållningen, hvilket blifvit såväl af Kongl. Maj:t som af Stats-Utskottet gilladt, jag har några anmärkningar att göra och som föranledt mig att mot ifrågavarande betänkande afgifva min reservation.

På sätt uti nämnda statsrådsprotokoll finnes närmare angifvet och såsom redan blifvit af den näst föregående talaren antydt, hafva nemligen såväl Malmöhus läns hushållningssällskap som bestyrelsen för det senaste allmänna landbruksmötet i Malmö, den sistnämnda på uppdrag af mötet, inkommit till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan om beviljande af de af samme talare redan omnämnda anslag, nemligen dels ett ordinarie till lärare m. m. och dels ett extra eller för en gång, till uppförande af nödig byggnad för skolan. På grund af denna hemställan har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, på sätt Landbruksakademiens förvaltningskomité tillstyrkt, bevilja ett anslag af 10,000 kronor för anordnande af högre undervisning i mejerihushållningen såväl vid Ultuna som vid Alnarps landbruksinstitut, hvilket anslag vore afsedt att på följande sätt användas, nemligen:

till aflöning med 4,000 kronor åt en lärare i mejerihushållning vid hvardera landbruksinstitutet.....	kr. 8,000
och till årliga försök samt komplettering af undervisningsmaterielen 1,000 kronor vid hvardera institutet „	2,000.
	tillsammans kr. 10,000

Oaktadt man, på sätt den förste ärade talaren framhållit, må hysa betänkligheter derom, huruvida den för detta ändamål af Kongl. Maj:t föreslagna summa kan anses ringa, föreställer jag mig dock, vid det förhållande att vid båda dessa statens landt-

bruksinstitut finnas tillgängliga lärarekrafter och ordnade laboratorier, att den af Kongl. Maj:t äskade summan af 5,000 kronor för *lärares* aflöning och *undervisningsmateriel* vid hvardera institutet bör kunna för *tillfället* åtminstone vara tillräcklig.

Som Herrarne behagade finna, är nu den *första* delen af Malmöhus läns Hushållningssällskaps och senaste allmänna landbruksmötets i Malmö gjorda hemställan, hvad som rörer medels anvisande till lärares aflöning och undervisningsmateriel, genom Kongl. Maj:ts föreliggande förslag besvarad, men deremot har den *senare* delen af nämnda sällskaps och mötes hemställan om medels anvisande till byggnad åt skolan eller anordnande af bostäder åt lärare och elever icke blifvit beaktad.

I det utlåtande, som Landbruksakademiens förvaltningskomité till Kongl. Maj:t afgifvit, föreslår bemälda komité, att den högre undervisningen i mejerihushållningen borde ordnas vid rikets båda landbruksinstitut, "på det tillfälle måtte beredas för dem af dessa instituts elever, som särskildt ville egna sig häråt, äfvensom för andra personer, som önskade besöka landbruksinstitutet endast för att förvärfva insigt och praktisk skicklighet i nämnda hushållning, att vinna de kunskaper, som kräfdes så väl af husbonden och förvaltaren af en mejeriegendom som af dem, hvilka såsom kringresande undervisare borde i denna del af landthushållningen gå allmänheten tillhanda".

Är nu meningen att bereda institutens *ordinarie* elever en högre undervisning i mejerihushållningen, så föreställer jag mig att det dermed afsedda syftet icke vinnes. Den tid, hvarunder ordinarie elev vistas vid landbruksinstitutet, är nemligen så upptagen af en mängd andra göromål, att den icke räcker till för honom att utöfver den vanliga kurs i mejerihandteringen, som han vid institutet har att genomgå, kunna tillgodogöra sig den *högre* undervisning i mejerihushållningen, som här afses, med mindre än att den öfriga undervisningen derpå skulle lida. Är åter meningen, att de elever, hvilka efter slutad kurs önska kvarstanna vid institutet, skulle få del af denna *högre* undervisning, då äro vi inne på det förhållande, som egentligen föranledt mig till min reservations afgifvande, nemligen saknaden af bostäder, såvida meningen icke är att inkräkta på de platser, som vid institutet finnas för dervarande ordinarie elever.

Då för mig blifvit uppgifvet, att under vanliga förhållanden några bostäder utöfver de för institutens ordinarie elever hvarken finnas vid Alnarp eller Ultuna, föreställer jag mig, att det anslag Kongl. Maj:t äskat till ordnande af högre undervisning i mejerihushållningen vid dessa institut icke kan vara till fyllest, utan att medel jemväl måste anvisas för beredande af bostäder åt lärare och elever, ty skall det med en högre undervisning i mejerihushållningen afsedda ändamålet vinnas, måste denna undervisning icke tilläggas de öfriga läroämnena vid institutet, utan den *högre* mejeriskolan bör anordnas såsom en för sig stående särskild anstalt, hvilken icke bör hafva något annat gemensamt med institutet, än att den får tillgodogöra sig de lärarekrafter, som der finnas,

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.
(Forts.)*

Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.
(Forts.)

och ega tillgång till dessas laboratorier. Nu har i den skrifvelse, som jag redan omnämnt, Malmöhus läns hushållningssällskap för ordnandet af mejeriskolan vid Alnarp bland annat äskat ett belopp af 24,575 kronor till uppförande af nödig byggnad samt 4,000 kronor för anskaffande af en ångmaskin till mejeriet m. m. Hvad detta senare belopp vidkommer, har jag redan i min reservation påpekat, att ångmaskinen till mejeriet, såsom varande ett inventarium till landbruksinstitutet, icke bör inräknas bland kostnaderna för den högre mejeriskolan. Då jemväl upplyst blifvit, att på senare åren vid Alnarp blifvit uppbyggt ett nytt mejeri, hvars öfre våning ännu icke blifvit inredd, och att i detsamma skulle kunna beredas bostäder åt eleverne, så har jag ansett att det nu endast vore fråga om, hvilken summa som vore erforderlig dels för inredandet af bostäder åt elever i mejeriet och dels för uppförandet af en bostad till läraren. Efter att dessangående hafva rådgjort med en om förhållandena vid Alnarp erfaren person, har jag kommit till det resultat, att dertill skulle erfordras den af mig omnämnda summan eller 15,000 kronor. Skulle nu Riksdagen, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, äfven vilja inrätta en högre mejeriskola vid Ultuna, erfordras antagligen för detta ändamål ett högre belopp än vid Alnarp, alldenstund i det vid Ultuna varande mejeri icke några bostäder åt eleverne lära kunna beredas, med mindre än att den derstädes af statsmedel understödda lägre mejeriskola för bildande af mejerskor upphörde. Då jag emellertid i likhet med några föregående talare anser, att vi, åtminstone för den närmaste framtiden, torde kunna nöja oss med allenast *en* högre mejeriskolas inrättande ungefär efter de mönster, som finnas såväl i Danmark som Finland och icke minst i Tyskland, så torde för närvarande endast medel böra anslås till *en* sådan, hvilken på sätt Herr Departementschefen föreslagit borde förläggas vid ett af statens landbruksinstitut. Mot det skäl för den högre undervisningen i mejerihushållningens förläggande till båda af statens landbruksinstitut, som i statsrådsprotokollet blifvit anfördt, nemligen "att förhållandena äro så olika i skilda delar af vårt vidsträckta land, att en enda i sydligaste delen af detsamma förlagd högre mejeriskola svårligen skulle kunna för landets alla provinser afhjelpa behovet af undervisning och handledning i rationel mejeriskötsel", ber jag endast att få framhålla, att enligt mitt förmenande lagarne och sätten för mjölkens, gräddens, smörets och ostens natur och behandling torde vara temligen lika i Skåne som i Upland, hvadan jag föreställer mig att den ifrågavarande undervisningen torde kunna blifva lika lärorik, vare sig den undervisas vid Alnarp eller Ultuna.

Anledningen hvarföre jag i min reservation föreslagit den högre mejeriskolans förläggande till Alnarp är dels, att, på sätt jag redan påpekat, ordnandet af bostäder derstädes blir billigare än vid Ultuna, dels att vid detta senare institut finnes en agrikulturkemisk försöksstation, hvilken sedan flera år åtnjuter ett statsanslag af 4,500 kronor årligen och hvilken redan i så hög

grad upptager det vid Ultuna varande laboratoriet, att jag förmodar, att, derest högre mejeriskola dit skulle förläggas, det torde vara nödigt ombygga eller tillbygga dervarande laboratorium. Vidare finnes, som jag redan omnämnt, vid Ultuna sedan flera år en lägre mejeriskola, åtnjutande, om jag ej misstager mig, ett årligt statsanslag af 3,000 kronor och hvilken jag, i motsats till en ärad talare på kronobergsbänken, föreställer mig icke kan vara lämpligt der behålla, derest den högre mejeriskolan skulle dit förläggas. Ett ytterligare skäl att för närvarande förlägga skolan till Alnarp är, att antalet kor vid Ultuna är mindre än vid Alnarp samt att, då Ultuna har fördelen att kunna realisera såväl en del af mjölken som afven en del af det tillverkade smöret på stället, har, enligt till mig meddelad uppgift, det under sistlidna år till export eller afsalu till annan ort tillverkade smöret, som afsändts från Ultuna, endast uppgått till 51 fjerdingar. Alnarp har deremot en besättning af omkring 200 kor, hvars mjölk till största delen förvandlas till smör och ost.

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.
(Forts.)*

Dessa äro de hufvudsakliga skäl, hvarför jag i min reservation ansett Alnarp vara det lämpligaste stället för den ifrågavarande undervisningens anordnande. Men i fall Kammararens ledamöter hellre skulle vilja öfverlemna åt Kongl. Maj:t att bestämma, vid hvilketdera af statens landbruksinstitut denna högre mejeriskola bör förläggas, så har jag icke något emot att ansluta mig till det af Grefve Posse framställda yrkandet, fullt förvissad att Kongl. Maj:t bäst är i tillfälle kunna afgöra hvar skolan lämpligast bör förläggas.

Till sist kan jag ej underlåta påpeka, hvilken betydlig stegring i inkomst för landet skulle kunna åstadkommas, derest vi på ett mera rationellt sätt kunde tillverka våra mejeriprodukter. Enligt Kommerskollegii senaste berättelse uppgick landets smörexport för 1880 till mer än 12 millioner skålpund. Hvar och en kan lätt finna, hvilken för landet ökad inkomst skulle vinnas, derest vårt smör på världsmarknaden kunde betinga endast några öres högre pris pr skålpund, och då man känner att skilnaden i pris mellan extra fin vara och en mindre god sådan kan uppgå till omkring 10 öre pr skålpund, kan med skäl sägas, att här gäller ett för hela vårt land ganska stort intresse.

Då, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, jag ansett att det af Kongl. Maj:t för den högre undervisningen i mejerihushållningen äskade anslag är för ringa, vågar jag hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om afslag på Stats-Utskottets hemställan och bifall till min i ämnet afgifna reservation; förbehållande mig dock att, derest icke detta yrkande vinner understöd, få förena mig i det af Herr Grefve Posse afgifna förslag.

Herr Statsrådet Hederstierna: Det är med stor tillfredsställelse som jag erfar att meningarne tyckas vara ense om, att något måste göras för att höja mejerihandteringen i riket, och att staten bör göra någon uppoffring för detta ändamål. Det är likaledes med tillfredsställelse jag erfar, att de meningsskilj-

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.
(Forts.)*

aktigheter, som såväl i den vid Stats-Utskottets betänkande fogade reservation som äfven i ett och annat uttalande här i Kammaren förekommit, till större delen grunda sig på en missuppfattning af Landbruksakademiens af Kongl. Maj:t godkända förslag. Det är alldeles icke meningen, såsom reservanterne synas tänka och en del af Kammarens ledamöter, som här yttrat sig, antagit, att undervisningen i mejerihandtering skulle vid våra landbruksinstitut meddelas såsom ett ytterligare ämne för institutets elever, utan meningen är, såsom reservanterne önskat och som detalare, hvilka yttrat sig, afsett, att en särskild vetenskaplig mejerikurs skulle anordnas, och har det föreslagits att förlägga densamma till instituten på det att utom den lärare, som nu skulle i och för undervisning i sjelfva mejeriläran vid hvardera institutet anställas, undervisningen i öfriga till kursen hörande ämnen skulle kunna meddelas af förut derstädes anstälde lärare, samt att om elever vid institutet önskade erhålla denna undervisning, så skulle sådant ske, sedan de afslutat sin kurs derstädes. Vi äro således ense i sak och skilja oss endast i frågan, huruvida denna undervisning bör meddelas vid båda landbruksinstitutet eller vid endast ett af dem. De skäl, som jag i statsrådsprotokollet anført för undervisningens förläggande till båda instituten, att nämligen olikheten i de lokala förhållandena inom rikets olika delar är så stor, att undervisningen icke kan med fördel lemnas på en enda plats, i synnerhet om denna är belägen i sydligaste delen af riket — dessa skäl hafva två talare här velat underkänna. Jag ber dock att ytterligare få påpeka, att, om undervisningen, såsom ämnadt är, skall omfatta äfven mjölkproduktionens beroende af utfodringen, grunderna för en vetenskaplig utfodring, läran om foderväxterna och deras olika näringsvärde, så måste man erkänna, att våra foderväxter äro af olika beskaffenhet i norra och södra delarne af riket och att det således finnes förhållanden, som tydligen mana dertill, att undervisningen lemnas på olika platser. Dessutom synes det vara för mycket begärdt, att de, som vilja komma i åtnjutande af denna undervisning, skola för sådant ändamål nödgas att begifva sig till rikets yttersta gräns.

Dessa hafva varit de hufvudsakligaste skälen, hvarföre jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att äska medel för undervisningens ordnande på båda ställena. Det återstår således nu blott den frågan, huruvida bostäder för såväl elever som lärare skulle kunna vid båda instituten erhållas. Och i sådant hänseende uppgifves det nu, att sådant icke låter sig göra vid det ena stället utan särskildt anslag. Jag ber då att få återkalla i minnet, att vid båda instituten finnas platser för något mer än 50 elever, och att det under några år har varit med svårighet förenadt att fylla ett så stort antal. Det behöfves således blott att af dessa några och femtio platser anvisa ett fåtal t. ex. tio eller tolf åt dem, som vilja genomgå mejerikursen. Man vinner derigenom syftemålet utan någon särskild kostnad. Äfven för lärarne torde, så länge undervisningen är ny och dessa antagligen yngre, ogifta personer, utrymme kunna beredas utan särskild kostnad.

Då vi äro ense i själfva saken, synes det också som om vi skulle kunna blifva ense om det af Stats-Utskottet föreslagna sätt för densammas genomförande.

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.
(Forts.)*

Herr Montgomery-Cederhielm: För att bilda sig ett omdöme i denna fråga är det alldeles nödvändigt, att man söker göra sig reda för hvad som vore afsedt med det begärda anslaget i Kongl. Maj:ts proposition, och då af alla de handlingar, som funnos denna fråga bilagda, den mest utförliga och den, som egentligen ligger till grund för både Landtbruksakademiens förvaltningsutskotts utlåtande och Kongl. Maj:ts proposition, är en skrivelse från Malmöhus läns hushållningssällskap år 1880, så skall jag be att med några ord få omämna den. Sedan hushållningssällskapet yttrat sig öfver den brist på kunskap, som finnes i landet i afseende på mejerihandteringen, i afseende på mjölkens natur och beskaffenhet, i afseende på olika inverkan af olika foderämnen m. m., så nämner hushållningssällskapet, hurusom de mejeriskolor, som nu finnas i Sverige, endast afse att utbilda mejerskor, personer, som skulle utgå till de olika egendomarne och der egna sig åt mejeriskötsel samt tillverkning af smör och ost, hvilket de lärt i skolan. Derefter nämner hushållningssällskapet, hurusom det saknas i Sverige en särskild klass lärare i denna mejerihushållning, hvilka i Danmark kallas för "mejerikonsulenter" — en i mina öron missljudande benämning, som härstammar från Danmark, och som jag hoppas att vi måtte ersätta med någon bättre, om själfva saken kommer i fråga — och hvilka i Köpenhamn hafva åtnjutit en högre uppfostran i afseende på mejerihandteringen. De hafva mycket större teoretiska kunskaper än de elever, som utgå från mejeriskolan, och dessa "konsulenter" resa omkring i landet, komma tillbaka flera gånger om året till samma egendomar och bibringa der kunskap i yrket. Det är nu dessa, som vi sakna, och som hushållningssällskapet har ansett skulle kunna erhållas genom inrättande af någon slags undervisning äfven hos oss i denna sak. Detta eftersträfvansvärda mål skulle nu kunna vinnas derigenom, fortfar samma hushållningssällskap, att en lärare tillsättes i mejeriuundervisning och en i kemi, således två lärare. Men, såsom Kongl. Maj:t i sin proposition visat, finnes redan vid landtbruksinstitutet lärare i kemi, och behöfs således blott en lärare till, och det i mejeriuundervisningen, och det är den, som nu är föreslagen af Utskottet jemte anvisning af 10,000 kronor att användas för detta ändamål — samt till undervisningsmateriel. — På det viset synes det mig, att man ovilkorligen skulle kunna taga ett steg framåt i denna sak. Men det torde icke vara någon, som anser att frågan om undervisningen i mejeriskötseln kan vara alldeles afslutad med detta anslag. Det kan alltför väl hända, att något tillskott framdeles kan behöfvas, deröfver vill jag nu icke yttra mig. Jag har endast velat yttra mig öfver hvad som här är begärdt, och om detta kan leda till det ända-

Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)

mål, som dermed för närvarande afses, och för min del tror jag att det kan det.

Det egentliga skälet, som af min granne anförts mot den Kongl. propositionen, var, att det saknades bostäder för lärare och elever. Vi hafva hört detta besvaradt af Herr Chefen för Civildepartementet. Jag har äfven sökt skaffa mig underrättelse i det hänseendet och fått det bestämda svaret, att vid Ultuna finnes bostad för läraren, och att vid Alnarp sannolikt skulle kunna anskaffas sådan. Vidare, såsom äfven här anfördes af Herr Chefen för Civildepartementet, äro alla platserna vid instituten nästan aldrig upptagna, så att derigenom tillfälle erbjudes för elever att komma in på de lediga platserna. Men derjemte torde man påminna sig den omständigheten, att det är ingenting oerhördt hos oss, att elever få skaffa sig sjelfva bostäder; vi hafva ju t. ex. folkhögskolorna, der icke några bostäder äro upplåtna åt eleverne, utan de få skaffa sig sådana sjelfva. Det torde icke vara mer omöjligt för dessa elever, hvarom fråga nu är, att kunna skaffa sig bostäder. Jag tror således att detta skäl, som varit det egentliga mot förslaget, af Herr Statsrådet blifvit fullständigt vederlagdt. I något annat afseende har jag icke hört någon anmärkning här yttrats mot propositionen, och således äro vi ense om, att det vore önskligt, om någonting kunde göras, för att en bättre undervisning i afseende på mejerihandteringen lemnades. Då vi derföre i hufvudsak äro öfverens, skulle det synas mig ganska illa, om vi skulle skilja oss åt i afseende på sättet, eller huruvida man skall förlägga hela undervisningen till *en* punkt i st. f. till två, såsom föreslaget är, och som synes mig vara en mera lämplig och rättvis anordning. Jag vill visst icke sätta det norra Sverige mot det södra, men hvar och en bör erkänna, att det är billigt och rättvist att alla dessa personer, som idka mejerihandtering i norra Sverige, icke skola behöfva underkasta sig den större kostnaden att resa ned till Sveriges sydligaste spets för att kunna erhålla den undervisning, som de önska. Jag får således tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Beck-Friis: Efter den förklaring, som nu blifvit af Herr Chefen för Civildepartementet afgifven, skulle man kunna tycka, att den strid, som här pågår, vore temligen öfverflödigt, ty han sade, att mejeriuundervisningen skulle blifva särskild och icke endast utgöra ett nytt läroämne för eleverne vid landbruksinstitutet. Men jag fruktar, att i praktiken det skulle blifva såsom föregående talare anmärkt, ty hvad först platsen angår, så är den vid Alnarp så inskränkt, att der icke skulle kunna antagas flera elever, utan att man måste minska antalet af landbruksleverne. Äfven synes det mig, att det anslag, som här begäres, är alltför litet, och att derigenom någon *högre* mejeriuundervisning icke kan inrättas, utan det blir endast en ny lärare i mejerihandteringen. Jag tror således, att vinsten af Kongl. Maj:ts proposition är ringa, och att någon högre mejeriskola derigenom icke kan inrättas. För att

inse nyttan af en sådan äfven i vårt land behöfva vi blott jemföra oss med våra grannländer Danmark och Finland. Att de stå så högt öfver oss i detta afseende kan endast tillskrifvas den förträffliga undervisning, som der meddelas dem, som idka mejerihandtering. Vi deremot hafva hittills endast haft dessa mejeriskolor, der eleverne lärt sig att sköta mjölken på det mest primitiva sätt. Följden har också varit, att mejeriprodukterna från dessa länder hafva på världsmarknaden varit mera efterfrågade än våra, ty de hafva egt större värde. Jag vill blott erinra om det fiasko, vi gjorde i London, då våra grannar skördade stora lagrar, och samma förhållande var det i Hamburg. Det har då varit ganska naturligt, att man i den provins, der denna handtering står högst, sökt skaffa hjälp i detta hänseende, och är det nu fem år sedan länets hushållningssällskap inkommit med en ansökan i ämnet. Att denna handtering behöfver vetenskapligt ordnas, att denna vetenskap behöfver en särskild lärare och målsman, särskilda elever, det framgår tydligast af den organisation, som vid Mustiala i Finland blifvit gjord. Jag skall taga mig friheten uppläsa de läroämnen, som ingå i dessa speciella mejeriskolor. Dessa ämnen äro:

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)*

“1:o Mejerilära, omfattande

- a) läran om mjölkens beståndsdelar samt kemiska och fysikaliska egenskaper, dess förvandlingar och sjukliga förändringar;
  - b) läran om mjölkens användning, smör- och ostberedning, fabrikation af kondenserad mjölk, de olika mjölkhushållningsmetoderna;
  - c) läran om mjölkens produktion i dess beroende af utfodringen och andra fysiologiska faktorer;
  - d) mjölkhushållningens historia och statistik, uppställning af mejeritabeller och journaler m. m.;
  - e) praktiska arbeten i mejeriet, dervid eleverne bibringas grundlig färdighet i beredning af de särskilda slagen af smör och ost;
- 2:o hornboskapens och svinens anatomi, fysiologi och ytterlära, djurförädling samt botande af enklare sjukdomar hos sagda djur;
- 3:o boskaps- och svinskötsel samt utfodringslära;
- 4:o läran om foderväxterna och deras näringsvärden;
- 5:o kemi, oorganisk och organisk, kemisk analys af mjölk och mejeriprodukter;
- 6:o fysik;
- 7:o fullständig bokföring vid mejerihushållning.“

Alla dessa ämnen ingå i den speciella kursen, och deraf synes tydligt, att dessa elever måste egna sin tid uteslutande åt densamma.

Nu tyckes — såsom Herr Chefen för Civildepartementet också förklarade — meningen vara att få saken så inrättad äfven hos oss, men jag fruktar att hinder möta, då dels det anslag, som nu begäres, synes mig otillräckligt, dels utrymme icke kan beredas

Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)

på annat sätt, än att landtbruksinstitutens nuvarande verksamhet skulle inskränkas.

Jag yrker bifall till Herr Evers' reservation.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag skall icke sysselsätta mig med detaljer, då tiden redan är långt framskriden, frågan blifvit så grundligt diskuterad, och intet tvifvel förefinnes, att Kammaren icke skulle bevilja anslaget för det afsedda ändamålet. Det kan endast vara tvifvel om, huruvida detta anslag kan komma att befrämja det ändamål, som i Herr Evers' reservation blifvit framhållet. För min del har jag hyllat den åsigt, som Kongl. Maj:t framställt, och har äfven gillat Utskottets beslut att tillstyrka densamma.

Det är sant och af alla erkänt, att jordbruksnäringen är en af våra modernäringar, samt att ladugårdsskötseln är kanske den viktigaste delen af vår landthushållning; och man har derföre ansett, att allt bör göras för att höja densamma, för så vidt man önskar jordbrukets framgång. Man har också för detta ändamål i afseende på husdjursskötseln drifvit undervisningen vid våra landtbruksinstitut ganska långt; men hvad mejerihushållningen beträffar, så finner man med förvåning, att detta icke ens i statskalendern står upptaget såsom ett särskildt ämne; dock kan man vid ett besök på stället göra sig förvissad om, att vid båda instituten *någon* undervisning meddelas uti mejerihushållning. Deri undervisas nemligen vid Ultuna af läraren i husdjursskötsel och vid Alnarp af föreståndaren.

Medgifvas måste väl, att mejerihandteringen är nära nog lika vigtig som husdjursskötseln. Ty hvartill tjenar att producera mjölk, när den skötes så, att man deraf icke drager någon vinst? Att det nu skulle beredas tillfälle vid båda instituten för de elever, som önska att taga en särskild undervisning i detta läroämne, det måste erkännas vare ett viktigt medel för sakens befrämjande. Om det deremot anordnas en sådan högre undervisning på endast ett ställe, kan ju ej förnekas, att — när det lemnas tillfälle derstädes att vinna en sådan undervisning, som saknas på ett annat ställe — de elever, som vilja utbilda sig i detta läroämne, som för den skicklige jordbrukaren är så behöfligt, då skola välja det institut, der sådan utbildning kan vinnas. Det torde icke kunna förnekas, att det kommer att blifva flertalet af eleverne, som söka att få denna undervisning, och jag tror, att många i och för den högre undervisningen skola söka att under ett års tid ensamt få gå igenom kursen, och intet hinder är lagdt för dessa att allt mer utbilda sig, om de hafva för afsigt att uteslutande egna sig åt denna gren, d. v. s. blifva undervisare i mejerihandteringen. Man bör se saken från den synpunkten, att vi sakna bland våra förvaltare och skickligare jordbrukare i allmänhet den insigt, som är behöflig för att kunna hafva tillräcklig tillsyn öfver den mejerihushållning, som numera endast beror på den mejerska, som sköter mejeriet. Vi sakna äfven och lika mycket dessa undervisare, som kunna resa omkring i landet och handleda så väl hushållnin-

gen i ladugården som mejerihandteringen. Jag tror dessutom, för min del, att det vore opraktiskt att hafva denna undervisning förlagd endast på ett ställe, hvarigenom ändamålet blott till hälften skulle vinnas, ehuru jag å andra sidan villigt medgifver, att man kanske kan påräkna en högre och vetenskapligare utveckling af detta läroämne, derest undervisningen förlägges på ett ställe än på två. Med en större kostnad, än här är föreslagen, skulle det naturligtvis icke vara omöjligt att bringa mejeriuundervisningen till lika vetenskaplig höjd å båda ställena, men så mycket penningar komma troligen icke att anslås, som skulle fordras dertill. Det första, vi behöfva, är emellertid, att bättre tillfalle lemnas till mejeriuundervisning och att få denna undervisning ordnad, och på den grund har jag biträdt Utskottets förslag. Det hinder, som anförts, att få utrymme åt eleverne, torde icke vara af någon särdeles betydighet och undanrödjes dermed, att nuvarande elevantalet inskränkes. Uti en tidning för i dag ser jag, att vid Alnarp, der plats finnes för 52 elever, deras antal blifvit inskränkt till 40; der äro således genast 12 platser lediga. Att för framtiden äfven få utrymme åt lärarne torde väl icke vara så svårt, som det uppgifvits.

Här vore ännu mycket att tillägga, men jag vill icke längre uppehålla Kammarrens tid, utan anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Det står i Utskottets betänkande, att det begäres ett anslag till anordnande af *högre undervisning i mejerihushållning*, och Herr Evers anhåller, att ett anslag måtte beviljas till en *högre mejeriskola*. Dessa båda ord, undervisning och mejeriskola, hafva gjort mig betänksam. För mig synes det ligga en olika betydelse i dessa uttryckssätt, och att "undervisning" innebära något mer teoretiskt, men "skola" något mera praktiskt. Men det är just detta senare, vi önska, åtminstone i den provins, der jag är, och får jag tala i mitt eget intresse, så önskar jag själf att få en praktisk skola, ty vi lida brist på en sådan. Här har talats om, att det skulle hafva åtgått 5 à 6 kannor mjölk till 1 skålpund smör; jag är ledsen öfver att behöfva 4 kannor, och jag har ansträngt mig för att få det att gå ned till 3,5. Om då vid en export af 12 millioner skålpund smör vi, i stället för 6 kannor mjölk för 1 skålpund, endast behöfde 3½ kannor, så kunde ju exporten höjas till nära 24 millioner skålpund, och det har väl något att betyda. Men för att komma till detta resultat, måste jag hafva talat vid en person, som säger mig, huru detta skall kunna försiggå. Om jag tänker mig en rent teoretisk skola, så ser jag der läraren i sin kateder hålla vetenskapliga föreläsningar för eleverne; han tager dem ingalunda med sig in i mejeriet och låter dem der inhemta praktisk erfarenhet, och låter jag skicka efter honom för att få råd och upplysning, skall han hålla långa föredrag och tala vidt och bredt i ämnet, hvarpå jag blir lika slug som förut. Hvad vi behöfva äro *praktiska* lärare, som sjelfva handgripligen taga itu med proceduren, som sjelfva stå i skjortärmarne och lägga hand

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.*
(Forts.)

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.
(Forts.)*

dervid, köra undan mejerskorna från tjärnan och säga dem "så skall ni göra och icke så". Det behöfs experiment, men de kosta för mycket för den enskilde, derfore måste skolan läggas på en plats, der experiment kunna göras. Strid råder t. ex., huruvida man vid smörberedningen skall begagna separatorer eller ismetoden. Jag har hört sägas, att vid användande af separatorer skall man svårare erhålla prima vara. I det län, der jag bor, talas mycket härom, och svårigheter möta att få sådana personer, som kunna undervisa i ämnet. Nu kan möjligen den anmärknin- gen göras, att detta gäller ju blott de stora mejeriegarne, de äro så rika, att de kunna sjelfva bekosta både experimenten och undervisningen. Det är nog sant, att de kunna göra det, om de sälla sig tillsammans, men frågan gäller äfven den mindre jordbrukaren i synnerhet i den trakt, der jag bor, der man betalar mjölken efter priset på smör.

Hvad angår bostäder åt eleverne, så har det dels blifvit sagdt, att det fins bostäder, dels att det icke fins, så vida man icke vill inskränka det öfriga elevantalet. Frågan härom tyckes vara tem- ligen outredd. Enligt min tanke vore det bra, om anslaget räckte till, så att både vid Alnarp och Ultuna en mejeriundervisning kunde anordnas. Men med afseende på de fordringar, som ställas på en dylik anordning, tror jag icke att så är händelsen, och an- ser derfore bättre, att den förlägges på ett ställe, än att en för- delning sker på två olika håll. Platsen der den skulle förläggas, vare sig vid Alnarp eller vid Ultuna, bör icke vara svår att be- stämma. Nu kan man säga: "Ni är från Skåne, ni vill naturligt- vis hafva den förlagd vid Alnarp." Af större vikt är — och der- uti förenar jag mig med Grefve Posse — att vi få en sådan skola; likväl tror jag, att den icke bör vara förlagd på en ort, hvarest mejerihandteringen står lågt, utan der intresset för handteringen är stort och ladugårdsskötseln högt uppdrifven, och detta torde vara lämpligast att vi lägga i regeringens händer.

Jag skulle helst önska bifall till Herr Evers' reservation, men kan jag icke få det, yrkar jag bifall till hvad Grefve Posse före- slagit.

Herr vice Talmannen: De två meningar, som dela Kam- maren i denna fråga, äro dels Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta proposition om ett årligt anslag af 5,000 kronor till hvardera af de två landtbruksinstitutet och dels den af Herr Evers vid betänkandet fogade reservation, deri han föreslår ett dylikt årligt anslag, men endast till det ena af dessa institut, och derjemte ett anslag för en gång af 15,000 kronor till uppförande af byggnader, som han ansett för sakens effektuerande vara be- höfligt. Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att i den öfverensstämmelse, som råder mellan reservantens förslag och den Kongl. propositionen, ligger äfvenväl en öfverens- stämmande uppfattning om det sätt, hvarpå det *årliga* anslaget skall användas, ty svårligen hade reservanten, om han tänkt sig något helt annat än hvad Kongl. Maj:t och Stats-Utskot-

tets majoritet ansett lämpligt, kunnat komma till samma siffror utan att i afseende på deras användande göra någon enda inskränkning eller något vilkor. Men måhända torde hela divergensen ligga deri, att då reservanten begärt ett särskildt anslag för byggnader, har han dermed velat betona, att det icke skulle vara till institutets elever, åt hvilka den högre mejeriundervisningen skulle lemnas, utan att det skulle vara ett särskildt område för sig. Men detta öfverensstämmer alldeles med tanken äfven i den Kongl. propositionen, eller att denna högre undervisning i mejerikunskap skulle meddelas en särskild klass elever, hvilka skulle införlifvas med institutet; och det ligger i sakens natur, att, då dessa elever antagas vare sig vid det ena eller vid begge instituten, de äfven komma att få godt af den undervisning, som instituten i öfrigt hafva att meddela, och att ingen skulle ifrågasätta möjligheten af att med det årliga anslaget af 5,000 kronor ordna en fullständig mejeriundervisning med de hjälpvetenskaper och den öfriga med detta ämne sammanhängande undervisning som skulle erfordras, i fall den ej vore förlagd vid de läroanstalter, der undervisning i sådana beslägtade ämnen meddelas.

Anslag till, anordnande af högre undervisning i mejerihushållning.
(Forts.)

Då reducerar sig efter min uppfattning frågan dertill: Kunnat instituten för det närvarande mottaga ett antal mejerielever, eller är det alldeles nödvändigt att derförinnan bygga särskildt för det ändamålet? På denna frågas senare del svarar jag nej. Ordföranden i styrelsen för Alnarps landbruksinstitut har upplyst, att vid Alnarp finnes utrymme för bostäder i en nyligen uppförd mejeribyggnad, som dertill kan användas, och vid Ultuna finnes i åtskilliga spridda byggnader hvarjehanda utrymme, som skulle kunna göras ledigt; och i värsta fall torde genom en förändrad anordning af de nuvarande bostadsförhållandena utrymme kunna beredas. Såsom skäl, hvad Ultuna beträffar, att några oöfvervinneliga svårigheter för en sådan anordning icke skulle möta, vill jag åberopa, att en ledamot af styrelsen för nämnda landbruksinstitut, tillika ledamot af Landbruksakademiens förvaltningskomité, som ursprungligen afgifvit det af Stats-Utskottet nu förordade förslaget, vid enskildt samtal för mig gifvit till känna, att styrelsen för landbruksinstitutet gerna önskade erhålla det för Ultuna ifrågasatta anslaget; och i sanning mig kan det icke heller förundra, om båda instituten, lifvade som de utan tvifvel äro af intresse för sina respektive läroanstalter, önska blifva i tillfälle att lemna undervisning i en hushållningsgren, som för vårt landbruk blifver af större vikt med hvarje år. Det vore sannerligen ganska säreget, om någotdera af landbruksinstitutet skulle vilja för allmänheten framträda i ett så stympadt skick, som det utan tvifvel skulle förete, om det alldeles saknade, men det andra institutet kunde prestera fullständig undervisning i mejerihandteringen.

Att det icke heller kan sakna betydelse, att denna undervisning förlägges på två särskilda ställen i vårt land, derpå har redan Kongl. Maj:t i sin proposition likasom Stats-Utskottet i sitt

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejerihus-
hållning.*
(Forts.)

betänkande fäst uppmärksamheten; och om det också må vara sant, såsom en talare yttrade, att sättet för mjölkens behandling är detsamma vid Ultuna och vid Alnarp, i mellersta och i södra Sverige, lär det dock vara lika sant, att villkoren för mjölkens produktion på dessa båda ställen äro icke oväsentligen olika. Men en högre undervisning i mejeriskötseln, vid hvilken hänsyn icke toges till villkoren för mjölkens produktion blir i hög grad ofullständig.

Mot undervisningens förläggande till Ultuna har särskildt blifvit anfördt, att man för det närvarande der icke skulle i allmänhet förädla mjölken utan i stället sälja den färsk. Så skulle under år 1880 vid Ultuna icke hafva tillverkats mer än 51 fjerdingar smör. Det är möjligt, att jag hört orätt siffra, och ber i så fall om ursäkt, att jag citerat den; men, för den händelse att jag icke hört orätt, vill jag framhålla några andra siffror, som äro tagna ur den officiella berättelse från Ultuna för år 1880, hvilken ligger i Landtbruksakademien. Denna berättelse upplyser, att 77,390 kannor mjölk under år 1880 blifvit använda till ost- och smörberedning, att deraf 2,870 kannor användts till ystning af fetost och 74,520 kannor till gräddsättning och beredning af smör samt skummjölksost, att vid mejeriet under året tillverkats 11,259½ skålpund smör samt ost till myckenhet, som jag ej vill besvära Kammaren med att nämna. Har jag således rätt uppfattat hvad talaren yttrade, behagade Kammaren finna, att det är en väsentlig skilnad emellan den af honom och de af mig uppgifna siffrorna.

Jag kan slutligen icke underlåta att fästa Kammarens uppmärksamhet på det efter min uppfattning egendomliga och för representationen ganska ovanliga att vilja votera ett anslag utan att Kongl. Maj:t derom gjort proposition. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till anordnande af högre undervisning i mejerihushållning anslå 5,000 kronor om året till hvartera landtbruksinstitutet. Härtill har en reservant i Utskottet lagt 15,000 kronor, som för en gång skulle beviljas det *ena* institutet, hvaremot det årliga anslaget för det andra skulle strykas. Nu plägar Riksdagen fordra för beviljande af ett anslag den noggranna utredning, som endast hos Kongl. Maj:t kan åstadkommas; men från en sådan utredning skulle Riksdagen i denna fråga afstå, om den bifölle reservantens förslag. För min del anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottets understödda proposition.

Herr Casparsson: Då jag för många år sedan genomgick den parlamentariska rekrytskolan i denna Kammare, hörde jag ofta den satsen uttalas, som jag äfven tror är riktig, att Riksdagen icke borde fördjupa sig i detaljerna af organisationsfrågor, utan öfverlemnna dessa åt Kongl. Maj:t och sakkunniga myndigheter; och mig förefaller det vara af särskild vigt att iakttaga denna regel vid behandling af en fråga, sådan som den förevarande, deri vi alla jordbrukare anse oss sakkunniga och kunna hafva mer eller mindre skiljaktiga förslag att framställa. Jag

vill således hålla mig blott till hufvuddragen af frågan. Det förslag, Kongl. Maj:t med stöd af Landtbruksakademiens förvaltningskommittés utlåtande för Riksdagen framlagt, afser erhållande af en fullständig och mera vetenskaplig undervisning i mejerihushållningen än för närvarande meddelas, och detta i ändamål "att bereda tillgång till erforderligt antal undervisare i boskapsskötsel och mejerihushållning och dymedelst främja denna hushållnings utveckling och fullkomnande. Jag är äfven öfvertygad, att, om en sådan undervisning infördes vid våra landtbruksinstitut och — såsom jag af chefens för Civildepartementet nyss fälda yttrande har anledning antaga vara ämnadt — dertill lades anordnande af utfodringsförsök i ladugården, detta ovilkorligen skulle bidra att höja undervisningens nivå vid dessa institut. Ser man åter efter, huru 1881 års allmänna landtbruksmöte i Malmö och Malmöhus läns hushållningssällskap tänkt sig denna undervisning, finner man endast helt kort angifvet, att eleverne skulle erhålla en "tidsenlig" undervisning i mejeriskötseln. Hvad som menas med en *tidsenlig* undervisning är emellertid svårt att bestämma; men sättet för anordnandet af densamma har landtbruksmötets bestyrelse tänkt sig så, att undervisning årligen skulle meddelas åt tolf elever, fördelade i två kurser, med 6 elever och 6 månaders undervisning i hvarje kurs. Om det är möjligt att på 6 månader meddela en *tidsenlig* undervisning i mejeriskötseln lemna jag derhän, men att det på den tiden är omöjligt att bibringa eleverne en *vetenskaplig undervisning* vågar jag påstå; ty så mycket känner jag till krutet.

Frågan har nu vänt sig till en stridsfråga, huruvida undervisningen bör förläggas både till Ultuna och till Alnarp eller blott till det senare stället; och då jag nu vill inlägga ett ord för Ultuna, ber jag till en början få påpeka, att jag icke uppträder *ex officio*, ty ledamotskapet i styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna är för mig sedan fyra år tillbaka en lyckligen öfvervunnen ståndpunkt. Jag uppträder blott såsom intresserad för det läroverk, jag sjelf fordom tillhört och i hvars styrelse jag sedan deltagit. Såsom skäl mot undervisningens förläggande till Ultuna har här blifvit anmärkt, att mejeriskötseln derstädes för det närvarande vore mycket underhaltig, enär 6 kannor mjölk erfordrades för tillverkning af ett skålpund smör. Ja, jag medger, att det är mycket, d. v. s. mycket mjölk, men litet smör. Men orsaken till detta förhållande behöfver dock icke sökas i mejerihushållningen, utan är naturligtvis beroende af utfodringen; och då man känner till *beskaffenheten* af den hötillgång, som finnes vid Ultuna, nemligen från Kungsängen, kan man lätt göra klart för sig, hvarifrån det nämnda resultatet härflyter, åtminstone är det för mig alldeles uppenbart.

Här har blifvit yttradt, att med ett anslag af 4,000 kronor till aflöning åt läraren och 1,000 kronor till försök och undervisningsmateriel det skulle vara omöjligt att åstadkomma någon nöjaktig undervisning. Hvad anslaget till lärarens aflöning beträffar, anser jag det vara till och med för högt tilltaget i för-

Anslag till anordnande af högre undervisning i mejerihushållning.
(Forts.)

Anslag till anordnande af högre undervisning i mejerihushållning.
(Forts.)

hållande till hvad öfriga lärare vid Ultuna hafva; ty undervisaren i boskapsskötsel, som är ett lika viktigt ämne, har blott 2,500 kronors årlig aflöning, jemte bostad och vedbrand. Jag anser det således icke omöjligt, att på dessa 4,000 kronor någon indragning kan göras.

Vidare har blifvit sagdt, att vid Ultuna icke skulle finnas utrymme för den nye läraren och eleverne i mejerihushållning. Denna invändning är redan bemött af direktören för Landtbruksakademien och jag vill blott af egen erfarenhet tillägga att, om i närvarande stund utrymme skulle beredas, det skulle kunna möta svårigheter, men att, då detta anslag är afsedt för år 1883, det icke lider något tvifvel, att till dess behöfligt utrymme torde kunna beredas.

Äfven har man påpekat, att något tjenligt laboratorium icke finnes vid Ultuna. Det är sant; men huru man än må bete sig, blir det en tvingande nödvändighet att snart förse institutet med ett nytt laboratorium. Institutets styrelse har redan många gånger gjort framställning derom hos Kongl. Maj:t utan att ännu hafva lyckats få ett förslag i sådant syfte framlagdt för Riksdagen. Men antingen undervisning i mejeriskötsel införes eller icke, måste ett nytt laboratorium anskaffas. Jag var sjelf närvarande, då för icke många år sedan Riksdagens revisorer gjorde ett besök i det nu befintliga laboratoriet, och jag såg, huru, då de betraktade eländet, deras ögon bokstafligen tårades. Detta var dock icke af rörelse, ty revisorerne lära icke, då de arbeta i sitt kall, vara mottagliga för dylika känslor, utan det var en följd af de ammoniakångor, hvarmed det trånga laboratoriet var öfvermättadt. Det är således visst, att Riksdagen icke kan undgå att inom kort bevilja anslag till ett nytt laboratorium, för så vidt den öfver hufvud vill att undervisning i kemi fortfarande skall vid institutet meddelas.

Slutligen har man äfven påstått, att det för Ultuna vore mera uträkning att sälja mjölken än att förädla den till smör och ost. Det är sant, att Ultuna säljer mjölk, men blott skummjölk, och det från en utgård, som ligger nära Upsala. Från hufvudgården har på lång tid icke sålts någon mjölk, såvidt jag känner.

Det är dessa upplysningar, jag velat lemna, beträffande möjligheten att vid Ultuna anordna den ifrågasatta undervisningen, och då jag, såsom jag redan nämnt, tror, att en sådan undervisning väsentligen skulle bidraga att höja båda instituten, kan jag icke annat än instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit, nemligen tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition — ehuru Utskottet föreslagit, att anslaget sättes på extra stat i stället för på ordinarie.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Evers: Då Herr Friherre von Essen anmärkt, att i den förteckning i statskalendern öfver lärarne vid statens båda landtbruksinstitut ingen sådan finnes upptagen som undervisare i

mejerihushållningen, men att han visserligen hört att sådan undervisning lemnades eleverne, ber jag att få upplysa, att den för närvarande gällande föreläsningstabell vid Alnarp, hvaraf jag här har ett utdrag, föreskrifver, "att läraren i kemi, hvilken till den 1 Maj bör hafva avslutat föreläsningarne i ren kemi, då börjar läsa öfver mejeriskötsel".

Med anledning af de sifferuppgifter, beträffande smörtillverkningen vid Ultuna, som af Herr vice Talmannen blifvit lemnade för 1880, och att en skilnad i dessa och de af mig lemnade skulle förefinnas, ber jag att få erinra, att mina uppgifter, som voro för det sistlidna året eller 1881 icke upptogo hela smörtillverkningen derstädes under året eller hvad deraf på stället blifvit försäldt, utan att det till export eller afsalu till annan ort från Ultuna afsända smöret endast uppgått till 51 fjerdingar.

I likhet med Friherre Barnekow anser äfven jag, att vid den högre mejeriskolan företrädesvis borde lemnas praktisk undervisning i yrket, samt att vid ansökan om vinnande af inträde till skolan den, hvilken förut på egen hand förskaffat sig någon praktisk erfarenhet, borde ega företräde.

Ropen på proposition upprepades.

Herr Törneblad: Jag hör visserligen ropen på proposition, men, då Stats-Utskottet blifvit angripet af så många sakkunniga personer, måste en dess ledamot, om också icke sakkunnig, vara berättigad att säga några ord till försvar för Utskottet. Det händer så ofta, då fråga är om något nytt, att man förblandar ändamål och medel. Så har händt äfven i fråga om upphjelpande af mejerihandling, då man i ifvern att höja denna handtering icke kunnat nog bemöda sig att uttänka något, som på en gång skulle åstadkomma ett verkligt storartadt resultat, ehuru det enligt min öfvertygelse vore långt bättre att utveckla hvad vi redan hafva, att krypa långsamt för att på den erfarenhet, man derigenom småningom vinner, bygga upp det nya, om hvilket man till en början icke kan vara fullt ense. Och i detta fall äro meningarne mycket delade, ja, icke ens de, som motsatt sig Utskottets hemställan, hafva kunnat komma öfverens vare sig i anslagsbeloppet eller i alla andra afseenden. Under det somliga vilja hafva undervisningen förlagd till Alnarp, vilja andra icke bestämma hvar den bör förläggas. Jag åberopar detta för att visa, att man i fråga om det nya icke kunnat komma fullt på det klara, hvar emot man å andra sidan lätt bör kunna blifva ense om en anslutning till det närvarande. Hvad innebär då en sådan anslutning till det närvarande? Den innebär i sjelfva verket ingenting annat än ett vidhållande och ytterligare erkännande af den uppfattning, att till undervisningen i landtbruk hör äfven undervisning i mejerihushållning. Hvad den siste talaren meddelade ur läsordningen för Alnarp utgör ett det starkaste stöd för dem, som vilja förlägga denna undervisning till landtbruksinstitutet, vare sig med iakttagande af ett särskiljande på två bildningslinier eller

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
bushållning.
(Forts.)*

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.*
(Forts.)

såsom hittills på en, dervid ett eller annat ämne finge maka åt sig för detta med skäl numera för så viktigt ansedda ämne. Att det möjligen skulle kunna inkräkta väl mycket på elevernes tid vill jag icke förneka, men deremot påpeka, att man i vissa fall ansett sig kunna nedsätta kursen vid landtbruksinstitutet från två till ett år. Genom att bibehålla de två åren och möjligen, om så behöfdes, lägga till någon ytterligare tid, kunde man således få in detta ämne; och derigenom vore ganska mycket vunnet för nu ifrågavarande gren af landthushållningen, för hvilken på detta sätt skulle väckas ett lifligt intresse på alla orter, så mycket större, om undervisningen förlägges till olika ställen i landet än till ett enda. I det senare fallet kan ju icke uppstå samma intresse hos dem, hvilka ingenting få af undervisningen, som om de genomgått en, om ock ofullständig skola. Det har redan blifvit af en föregående talare anmärkt, att, om sex månader äro tillräckliga för en högre kurs i mejerihushållning, borde äfven en mindre tid vara tillräcklig för att vid genomgående af institutet tillägna sig någon kunskap i mejeriskötseln, och den, som med verkligt intresse mottagit undervisning deri, lär icke underlåta att sedermera under utöfningen af sitt yrke på allt sätt befrämja denna gren af landthushållningen. Härpå räknar jag mera än på en vetenskaplig skola, hur väl stäld den än må vara; ty hvarje skola är blott en förberedelse, ett medel att väcka intresse och gifva ansatser. Den enskilda praktiken och verkligheten skola sedermera fullkomna det nedlagda fröet, bringa det till något för landet i sin helhet godt och helsosamt. I detta afseende ber jag att få åberopa våra grannländers höga ståndpunkt i mejeribehandlingen, och att denna icke beror endast på den undervisning, som lemnas vid Landbohöiskolen, utan kanske mest på de i sammanhang dermed inrättade försöksstationer, till hvilka en betydlig del af de för ändamålet anslagna medlen åtgår.

Jag ber att ytterligare få tillägga, att, då man här förklarar det af Utskottet framlagda förslag odugligt, jag möjligen kan rigta några misstankar i enahanda syftning mot de öfriga här föreliggande förslagen; ty ett fristående mejeriinstitut, förlagdt på samma ställe som ett landtbruksinstitut, måste medföra vissa olägenheter. Min egen åsigt är i detta afseende af föga betydelse, men jag kan åberopa en auktoritet, landtbruksinstitutet på Mustiala i Finland, hvars kollegium förklarar, att denna förening af två institut på ett och samma ställe svårligen går för sig, emedan detaljerna gripa för mycket in i hvarandra.

Mycket vore ännu att tillägga, men jag skall icke längre upp- taga Kammarens tid. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den af Utskottet föreslagna inskränkning, hvilken jag anser vara fullt välbetänkt, då frågan står på den ståndpunkt, att åsigtarna brytas mot hvarandra, och Utskottets förslag lemnar öppet att, sedan erfarenheten mognat, på bästa sätt utveckla denna för hela landet betydelsefulla angelägenhet.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och

Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till förevarande punkt, dels, af Herr *von Möller*, bifall till punkten med uteslutande af orden "Ultuna och", dels af Grefve *Posse, Knut*, godkännande af ett så lydande förslag: "a) att Riksdagen må på det sätt bifalla så väl Kongl. Maj:ts förevarande framställning som ock Friherre Cederströms omförmälda motion, att på ordinarie stat anvisas ett belopp af 5,000 kronor att användas till ordnande af en högre mejeriskola vid det af rikets högre landtbruksinstitut, som Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, kan finna lämpligt att bestämma; b) att Riksdagen på extra stat för år 1883 ville bevilja ett belopp af 15,000 kronor till anordnande af erforderliga byggnader för nämnda högre mejeriskola och så att minst 9 elever der samtidigt må kunna erhålla undervisning"; dels slutligen bifall till den af Herr *Evers* emot punkten afgifna reservation.

*Anslag till
anordnande
af högre
undervisning
i mejeri-
hushållning.*

Härefter gjordes propositioner på hvart och ett af dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till punkten vara med öfvervägande ja besvarad.

Den fortsatta föredragningen af förevarande utlåtande uppsköts till aftonsammanträdet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Gustaf Andersson* under tre veckor från den 7 nästkommande Mars.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.